

חוקי הטבע מעידים על הבורא

אם העולם נוצר ללא בורא, ובלי חשיבה, מי הטמיע חוקים בבריאה?
מספר שאלות:

1. למה מגרעין של תפוז יצמח תמיד עץ תפוזים ולא עץ לימונים?
2. למה נבראו רוב בעלי החיים זכר ונקבה?
מי התאים בין הזכר לנקבה ולהפך?
3. למה מראה הסוס דומה למראה הסוסה ומראה הפיל דומה למראה הפילה?

הדבר מעיד שיש חוק, סדר, וחשיבה בבריאה (העולם), דבר המעיד על כך שישנו בורא לעולם אשר הטמיע חוקים בבריאה.

יצירה ללא יוצר?

האם כוס פלסטיק או שעון קיר היו יכולים להיווצר מעצמם בלי שום התערבות של גורם זר? האם אי פעם ראינו יצירה שלא עומד מאחוריה יצרן? כמובן שלא. ולכן נבין, שאם כוס פלסטיק חייבת ביוצר, קל וחומר שהעולם חייב ביוצר. ואם נבין כלל פשוט והוא שאם יש יצירה (העולם) חייב שיש יוצר (הבורא). נגיע למסקנה שחייב שיש בורא לעולם.

אם כך האם ראינו אי פעם יצירה ללא תכלית? ודאי שלא! כול יצירה היא מיוחדת במינה וחייבת בתכלית ומטרה. גם היצירה הפשוטה ביותר חייבת בתכלית. אם כך האם יכול להיות שהבורא ברוך הוא, יצר אדם, השולט בכול טבע הבריאה, ללא תכלית וללא כל מטרה? ודאי שלא! ולכן נבין מכך שלכול אדם חייב שיש תכלית בעולם, ומשום כך הוא צריך לבדוק ולחפש מהי התכלית שבשבילה הוא **נברא**.

ואם כך אמרנו 'שלכול יצירה חייב שיש יוצר', האם גם לבורא חייב שיש יוצר? התשובה לכך היא לא, משום שאם בכול זאת נגיד שלבורא יש יוצר, אז מי יצר את היוצר של הבורא, ומי יצר את היוצר של היוצר של הבורא? וכן על זה הדרך עד אין סוף אפשרויות, ועל כן מוכרחים אנחנו להגיע למסקנה שישנו **בורא** אחד שברא את הכול. בנוסף לעניין זה צריך להבין שרק דבר העשוי מחומר חייב ביוצר, והבורא כמובן לא עשוי מחומר.

'דבר שלא רואים לא קיים?'

באמצע שיעור טענה אחת המורות בפני תלמידיה: 'דבר שלא רואים לא קיים'. מיד קם "ליצן הכיתה" וצעק: 'למורה אין מוח', המורה החמיצה פניה ובכעס רב ביקשה מהתלמיד שיעזוב את השיעור... אך התלמיד סירב, הוא קם, נעמד על רגליו ושאל את המורה: " האם אין זה מה שהיא טענת כרגע – 'שדבר שלא רואים לא קיים', " המורה הבינה כי היא טעתה, היא התנצלה, ביקשה סליחה מהתלמיד וביקשה ממנו לשבת ולהמשיך בשיעור.

חושים

האדם מוגבל בגוף שבאמצעותו - לא ניתן לראות, להרגיש או לשמוע את הבורא, **למה הדבר דומה?**

כמו לנסות להסביר לעיוור מלידה מהו צבע, לא משנה כמה נשתדל וננסה להסביר לו – **לא נצליח.**

אבל אין זה אומר שאין צבעים בעולם נכון?

כך גם אנחנו מוגבלים בגוף שבאמצעותו, לא ניתן להרגיש בחוש את הבורא. אבל אין זה אומר שהבורא ברוך הוא, לא נמצא.

מה הסיכוי?

בשביל שהעולם היווצר מעצמו, המדע בדק ומצא שהיו צריכים לקרות מיליוני דברים "במקרה".

נתאר לעצמנו מצב שבו נוצר הוריקן, ההוריקן נע לכיוון ערימת ברזל, הברזל נמשך לכיוון ההוריקן "ובמקרה" נוצר מטוס מערימת הברזל.

מה הסיכוי שדבר כזה יקרה? אין סיכוי! זה בערך אותו סיכוי שהעולם נוצר מעצמו.

פרק ראשון – יסוד האמונה

חידת החיים

העולם הזה מלא בשאלות: מהי תכלית החיים בעולם הזה המלא סבל? לאן העולם הולך? ומה צופן העתיד למין האנושי? עם מי הצדק בכול ההשקפות ובדרכי החיים? מהי הדרך אל האושר? איך באמת צריכים לחיות? והאם בכלל אפשרי למצוא דרך ברורה ונכונה לחיות בה? האם באמת סוף כול סוף יהיה טוב או לא? ועוד ועוד...

מדוע ישנם שינויים כל כך גדולים בין בני אדם ובין מקרי חייהם? למה לאחד יש חיים קלים, ולשני חיים קשים כול כך? למה זה נולד בריא, והשני בעל מום? למה לאחד יש פרנסה בקלות, ולשני הפרנסה קשה? אחד שהיה טוב כול ימיו, וכמו שאומרים 'אפילו בזבוב הוא לא היה נוגע', נפטר ממחלה קשה בגיל צעיר, והשני שהוא רשע מרושע, מאריך ימים ושנים בעושר ובכבוד. ועוד כיוצא בזה שינויים רבים, למה?

למה אני?

יותר מכול מתעוררות השאלות אצל אלו הסובלים בעצמם מחסרונות: זה שפרנסתו קשה שואל: למה פלוני חי חיי עושר ורווחה, ואני חי במחסור תמידי, וטרדת הפרנסה מוציאה אותי מדעתי? אחד שיש לו ילד בעל בעיה רפואית שואל: מדוע לכולם יש ילדים בריאים וחזקים ועליי נפל הגורל לגדל ילד חולני המצריך טיפול יום יומי מיגע?

אחד שיש לו מום מסתכל על בני האדם שסביבו, ההולכים להם בחופשיות ושואל: מדוע אלה שלמים בגופם, ולי יש כזה מום או נכות מגבילה ומשפילה?

אחד שגדל בתנאי מצוקה, רואה את אלו שגדלו במשפחות טובות, ושואל: למה הם נולדו למשפחה טובה ונוחה, וקיבלו חום ואהבה, ופינקו אותם, ומילאו להם כול בקשה וכול משאלה, ואני נולדתי למשפחה קשה ובעייתית, ורק סבל, מחסור והשפלות מילאו את חיי?

אחד שמתקרב לשנות הארבעים של חייו, והוא עודנו רווק, שואל: למה אני, עם כול המעלות שיש לי, איני מצליח להתחתן, ופלוני שהוא מלא בחסרונות בולטים לעין כול, התחתן בלי שום עיכובים בגיל צעיר עם בת טובים כלילת המעלות?

כללו של דבר – בני אדם מלאים בשאלות, וכול אחד רשאי להוסיף לרשימה את כול השאלות שיש לו...

"ותפקדנו לבקרים"

גם על האופן שמתנהלים חיי היום יום ישנן שאלות: מדוע אתמול היה לי יום נפלא, והכול הסתדר לי בדיוק כמו שתכננתי. והיום בלי שום סיבה נראית לעין, שום דבר לא מסתדר לי, הכול הולך הפוך, ואני מרגיש רק צער וייסורים?

מדוע שבוע שעבר הפרנסה באה לי בקלות, ופתאום נסתם הצינור, ואני צריך לעשות מאמצים גדולים בשביל להביא פרוסת לחם לביתי? למה אתמול היה לי נחת רב מהילדים, שנראו כמלאכים ממש, ממושמעים ונחמדים, ולפתע פתאום כאילו השטן נכנס בהם, והם עושים הכול 'דווקא' בשביל להרגיז אותי ולהוציא את אשתי מדעתה? שאלות בלי סוף...

התשובה לכול השאלות

תשובה אחת ויחידה יש לכול השאלות, והיא – האמונה. כי על ידי האמונה התירוץ פשוט ומובן מאוד: יש בורא ומנהיג לעולם והוא משגיח על כול אדם ואדם בהשגחה מיוחדת. והוא קובע לו את התנאים המדויקים שבהם יחיה: לאיזו משפחה יולד, ועם מי יתחתן, איך יראה, ומה יהיו תכונותיו ואופיו, כמה ילדים יהיו לו, וכמה כסף יהיה לו, ומי יהיו חבריו ומכריו, ועוד פרטים רבים כחול הים. ולא בכלליות בלבד, אלא גם בפרטיות, בחיי היום יום, בכול רגע ורגע, הכול מונהג מלמעלה בהשגחה פרטית, והבורא הוא שגוזר על האדם מתי יצליח, ומתי יכשל; מתי יאירו לו פנים, ומתי יבזו אותו ויזלזלו בו; את מי הוא יפגוש, ובמי יתקל, ועוד ועוד פרטים בלי סוף. כמו שמובא בשם בעל "השיח יצחק", על מה שכתוב בתהילים: "הוא ה' אלוקינו בכול הארץ משפטיו" – שכול מה שמתרחש מידי יום ביומו ברחבי תבל – הצלחות לעומת כישלונות, הנאה והצלחה של אלה לעומת צרות וייסורים הפוקדים אחרים וכדומה – כול אלו הם בכלל משפטי השם שבהם נידונים בכול יום ובכול שעה הכלל והפרט. עכ"ל.

ודע, שההשגחה של הבורא היא תמיד אך ורק לטובתו הנצחית של כול אחד ואחד. בשביל לכוון אותו אל היעוד, אל המעלה ואל התכלית הטובה והנצחית, שבשבילה הוא נברא. השם יתברך רואה, שפלוגי לא יגיע לתיקון שלו בלי המציאות המסוימת שהוא נתון בה, על כל

ריבוי החסרונות שיש לו; ואלמוני יגיע לתכלית שלו דווקא על ידי מציאות אחרת של שפע ושל תפנוקים וכדומה. ולכן כל פרט ופרט בחיי האדם, בלא יוצא מן הכלל, הכול בהשגחה פרטית מדויקת בלי שום טעות ובלי מקרה, לפי מה שיודע הבורא שאותו אדם צריך, בשביל שיגיע לתכליתו.

רצון הבורא

מה רצונו של הבורא ממך, שלמעשה זו התכלית שלך? הבורא ברא אותך רק בשביל שתכיר אותו ושתדע אותו יתברך! כמו שכתוב בזוהר הקדוש: "בגין דישתמודעון לה", ותרגומו: 'בשביל שידעו אותו'. וכל התנאים של חייך הם הכרחיים בשביל שתוכל לדעת אותו ולהכיר אותו. כי ה' יתברך שהוא מכיר ויודע את כול אחד ואחד בידיעה שלמה, הוא ראה שאתה לא תוכל לדעת אותו, אלא על ידי כל התנאים האלה, שהוא נתן לך במדויק, ואין שום טעות או מקרה בשום פרט בחייך.

ידיעה זו שהאדם יודע את כול זה, נקראת 'אמונה שלמה' ו'שמח בחלקו' דהינו שיודע: אני לא מבין כלום, ולא יודע כלום, אני רק שמח בחלקי! וזהו גם הצעד הראשון של הבחירה הנכונה. אחרי שידע האדם ידיעה זאת, מכאן והלאה עליו לשים לב לכול מה שעובר עליו, לכול המקרים ולכול המאורעות שבחיי, איך יוכל מתוכם לדעת ולהכיר את הקדוש ברוך הוא.

וידע היטב שכול פרט מחייו מכוון מאת הבורא יתברך – בטוב או ברע, 'במוח או בכוח' – להביא אותו לתכלית הזו – להכיר אותו יתברך. פעמים רבות כאשר האדם אינו מתעורר לשים לב לרמיזותיו של ה' יתברך, אזי הבורא מביא עליו מצבים קשים עוד יותר. ואם גם אז אינו מתעורר לתכלית, הוא מביא את האדם למצבים שאין להם שום פתרון בדרך הטבע, עד שבעל כורחו הוא חייב להישען על האמונה, כמו שאמרו חז"ל: אין לנו על מי להישען, אלא על אבינו שבשמים.

תחילת האמונה

מובא בזוהר הקדוש, שתחילת בניין האמונה היא המחשבה וההכרה, שאין רק עולם הזה, אלא יש גם עולם הבא. כמו שמובא: "עיקר

הזיכרון הוא לזכור תמיד בעולם הבא, שלא יהיה בדעתו, חס ושלום, שאין עולם אלא אחד" (ל"מ נ"ד).

על פי ההסבר הבא מובן, מדוע ההכרה הזאת חייבת להגיע לכול בר דעת:

כול אדם שבריא בנפשו – אינו מוכן לעשות שום פעולה בלי שתהיה לה תכלית ותועלת. למשל: אם תאמר לאדם להרים את ידו ולהורידה במשך שעה בלא שום סיבה, הוא לא יסכים לכך בשום אופן, אפילו תמורת תשלום נאות, מאחר שהוא מרגיש, שהוא עושה דבר שאין לו תכלית ולא תועלת. ואם כך הם הדברים אצל האדם - שהוא הנברא – כל שכן, שכך הם אצל הבורא שבודאי אינו עושה שום דבר בלא תכלית.

לא יתכן שהבורא ברא את העולם כולו – שבו אין סוף פרטים המשתלבים זה בזה בדיוק נפלא, והמאיר בהוד וביופי ובחן מופלא – בלי שתהיה לכך סיבה ותכלית.

לא יתכן שהבורא יצר את האדם – שהוא בריאה נפלאה בעל מוח אדיר וכוחות נפש עמוקים – בלי שתהיה תכלית לחייו.

וצריך כול אחד לשאול את עצמו: הייתכן שהתכלית שבשבילה הוא נברא, יכולה להתקיים בעולם הזה, שבו הכול הולך לכליה ולמיתה? היעלה על הדעת שהבורא ברא אדם מלא ברגש וביצירתיות וברוחניות וכדומה, בשביל שיחיה שבעים או שמונים שנה שרובם סבל ועמל, ואחר כך יומת, ובזה זה נגמר? האם אכן כל עומק נפש האדם ודעתו יגמרו ויכלו בתום חייו? זהו דבר שלא יעלה על הדעת. ובהכרח שיש המשך לחיי הנפש גם אחרי מיתת הגוף, שאז היא זוכה לשכר נצחי בעולם הבא. כמו שכתוב (מסכת עבודה זרה): "היום לעשותם – ומחר לקבל שכרם".

אמנם יש גם שכר ועונש הבאים לידי ביטוי בעולם הזה, כגון: הצלחה הבאה לאדם כאשר הוא עושה רצון הבורא; ולהפך – ייסורים הבאים בשל עוונות. אבל הם באים רק בשביל לישר את האדם בדרכו, שידע להבחין על פי התנהלות חייו אם הוא הולך בדרך הישר, אם לאו. ולכן, הייסורים הבאים על האדם מטרתם לעורר את האדם לפשפש במעשיו שלא יטעה בדרכו, ואינם עונש או נקמה. ואם היה רק עולם הזה, לא היה בהם שום טעם.

לא מבינים כלום

בפרשת משפטים (שמות כ"א) מובאים דיני מי שהרג אדם בשוגג, שדינו לגלות לעיר מקלט. וכך כתוב שם: "וְאִשֶּׁר לֹא צָדָה וְהֶאֱלֹהִים אָנָּה לְיָדוֹ וְשִׁמְתִי לָךְ מִקּוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה" (פסוק י"ג).

מפרש רש"י, שהמילים "ואשר לא צדה", פירושם, שאותו אדם שהרג, היה זה בלא כונה תחילה; הוא לא ארב לו, ולא נתכוון להורגו כלל. במילים אחרות, זו הייתה "תאונה"...

אבל במה שכתוב: "והאלוהים אינה לידו" כאן כבר מגלה התורה שאין כאן שום טעות. מפרש רש"י, "מהו והאלוקים אינה לידו"? – זימן לידו. ה' יתברך הוא שזימן את ה"תאונה" הזאת. ומביא שם מדרש: במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם, אחד הרג בשוגג (בטעות), והאחד הרג במזיד (בכוונה תחילה), ולא היו עדים בדבר שיעידו. ונמצא המזיד לא נענש במיתה כדין רוצח במזיד, והשוגג לא נענש בגלות כדין הורג בשגגה הגולה לעיר מקלט. אבל הקדוש ברוך הוא עושה בהן דין. כיצד? מזמנן לפונדק אחד; זה שהרג במזיד, יושב תחת הסולם; וזה שהרג בשוגג, עולה בסולם ונופל על זה שהרג במזיד והורגו. ועדים מעידים עליו, ומחייבים אותו לגלות. נמצא זה שהרג בשוגג – גולה, וזה שהרג במזיד – נהרג...

מכאן אנו למדים, כיצד ההשגחה עומדת מאחורי כול התאונות שיש ל"ע. שהרי לעיני בשר ודם נראה, שאותו אדם שישב תחת הסולם הוא אדם מסכן, שנהרג כך סתם. וגם זה שנפל עליו והורגו, זה לא היה בכוונה תחילה. אולם באמת, הכול בצדק ובחשבון מדויק לפרטי פרטים.

עוד מובא על עניין זה במדרש, שביקש משה רבנו ע"ה מהקדוש ברוך הוא: "הודעני נא את דרכיך" (שמות ל"ג) דהינו, שביקש לדעת את דרכי השגחתו יתברך על בריותיו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: "עֲלֵה אֵלַי הֶהָרָה" (דברים י').

בדרך עלייתו ההרה ראה משה מקרה תמוה. אדם אחד בא לשתות מין המעין, וכאשר התכופף לשתות, נפל לו בלי שירגיש ארנק מלא בכסף, והוא הלך לו. רק הלך זה, בא אדם שני לשתות מין המעין, ומצא את ארנקו של הראשון. לקח אותו והלך לו. הלך השני, ובא אדם שלישי לשתות מין המעין. עודנו שותה, חזר הראשון לחפש את ארנקו, והנה אין ארנק. אמר לו הראשון לשלישי: אתה מצאת ארנקי! אמר לו: לא מצאתי כלום! עמד עליו הראשון והרגו.

כשראה כך משה רבנו, תמה, ואמר לקדוש ברוך הוא: ריבוננו של עולם! "הודעני נא את דרכיך". כך וכך ראיתי, ותמהתי: מדוע השני שמצא את האבדה הרוויח? ואילו השלישי שלא מצא כלום – מת.

אמר לו הקדוש ברוך הוא: כול מה שראית – אמת! בעל הארנק הראשון גנב את הארנק מהשני שמצאו, ובסך הכול בא בעל הארנק האמיתי, ומצא את מה שנגנב ממנו. והשלישי שנהרג, רצח את אביו של הראשון, והראשון לא ידע מזה. ועכשיו זימנתיו לידו של הראשון, שיהרגו ויגאל את דם אביו. וזהו מה שכתוב בתורה: "והאלוקים אינה לידו" – הקדוש ברוך הוא מזמן את החייבים מיתה למות בידי גואלי הדם.

רואים אני ממדרשים אלו שיש השגחה מדויקת על כול המקרים שבעולם. ולא בכדי משתמשים במילה "תאונה" ששורשה "אינה" – המילה עצמה מורה על המשמעות של הדבר. שכול תאונה מזמנת על ידי הבורא בהשגחה פרטית על פי חשבונות של מעלה. וזה שכתוב: "והאלוקים אינה לידו". ופרש רש"י - מלשון "לא תִאָּנֶה אֵלֶיךָ רָעָה".

במשך חיי האדם הוא נתקל בהרבה מקרים הנראים חסרי צדק לגמרי. אולם זה רק מחמת שאינו רואה את כול התמונה. למה הדבר דומה? לאחד שהלך לראות הצגה, ואיחר מאוד. כשנכנס, כבר הייתה ההצגה קרובה לסופה. והנה הוא רואה על הבמה, שאחד עומד ומכה אישה מכות נמרצות. מיד נפלטה מפיו קריאה: רשע מרושע! מה זה? להכות כך אישה מסכנה?!

ראה אותו אחד מהצופים ואמר לו: ששש... שתוק! אם היית רואה את ההצגה מתחילתה, היית מבין שהמכות הללו זה מעט מאוד, בשביל מה שהמרשעת הזאת עשתה לו...

כך האדם המוגבל בראייתו, ואינו רואה אלא חלקיק קטן מכול התמונה כולה. הוא אינו יודע את כול העבר של כול נשמה ונשמה, ומה עברה בגלגולים קודמים, ואיזה חשבונות היא באה לסגור בגלגול זה. וכן אינו יודע מה עומד מאחורי התנאים של חיי כול אדם ואדם; מדוע האחד יש לו כזה חסרון, והשני יש לו תנאי חיים כאלה וכו'.

אבל לו היו לאדם עיניים לראות, היה יודע שהכול בחשבון מדויק ובצדק וברחמים, ולא היו לו שום שאלות.

שליחות

אדם בא לעולם הזה בשליחות. חייו בעולם הזה אינם חיי קבע, אלא מתחילים ומסתיימים לפי התיקון ולפי השליחות שלו. כאשר אדם מת, אפילו שזה נראה מחמת תאונה וכדומה – זה בגזרת הבורא ברוך הוא, בדיוק בזמן ובאופן שהבורא קבע. יש אחד שבא לעולם הזה לחיות שבעים שנה ואחד לעשרים שנה, ואחד לחמש שנים וכדומה.

יש אחד שנגזר עליו שלא ימלא את ימיו, ולעומתו יש אחד שמוסיפים לו על שנותיו וכו' וכו'. ויש בזה חילוקים רבים וחשבונות שמייים נסתרים – זכויות וחובות, גלגולים קודמים, ועוד.

יש נשמות הבאות לעולם הזה בשביל לתקן דבר מסוים מאוד, ותכף ומיד אחר שמתקנות אותו הדבר הן נפטרות מין העולם, וחוזרות למקומן בגן עדן. על פי רוב, אחרי מותם של אלו הנשמות, האנשים שהכירו אותם, מרגישים שאלו היו אנשים מיוחדים – כמעט בלא יצר – רע, נעימים ועדינים מאוד וכדומה. לכן, אל תתמה כאשר אתה רואה בחורים שלא חטאו, והיו טובים במיוחד, ולפתע פתאום הם מתו, אין זה אלא שהשלימו את מה שבאו לתקן.

ודע שעצם העובדה שהם היו טובים כול כך, מצביעה על כך שהם באו לעולם הזה אך ורק בשביל תיקון מסוים מאוד, כי בדבר שיצא הרע מתגבר על האדם – שם תיקונו (האריז"ל), ורוב בני האדם המלאים ביצרים רעים, סימן הוא שבאו לתקן הרבה מאוד דברים. אבל אותם אנשים מיוחדים הבאים להשלים תיקון מסוים בלבד – אחרי מותם כולם שמים לב לעובדה, שהם היו מיוחדים בטובם ובלי יצרים רעים כמעט.

פיקדון

רבי מאיר בעל הנס איבד את שני בניו בשבת. אשתו ברוריה שמרה את הדבר בסוד ושמחה עם בעלה, ורק בצאת השבת הודיעה לו, שבא הזמן להחזיר את הפיקדון שהפקיד בידיהם השם יתברך – שני הבנים היקרים.

וכך מובא המעשה במדרש (משלי ל"א): רבי מאיר בעל הנס ישב בשבת בבית המדרש, ולא ידע שמתו שני בניו. מה עשתה אשתו? העלתה אותם לעליית הגג, וכיסתה אותם בסדין. כשחזר במוצאי שבת לביתו, שאל: היכן שני בניו? התחמקה ברוריה אשתו משאלתו, ולא אמרה לו דבר, עד שהבדיל וסעד סעודה רביעית. רק אחר כך אמרה לו: רבי, שאלה לי אליך. אמר לה: שאלי בתי. אמרה לו: אדם שהפקיד אצלי פיקדון לפני זמן מה, ועכשיו הוא בא לקחת אותו, מה אעשה? אמר לה רבי מאיר: בתי, מי שיש לך פיקדון אצלו, צריך להחזירו.

תפסה אותו בידו, והעלתה אותו לעליית הגג, והראתה לו את שני בניו שוכבים מתים. התחיל רבי מאיר לבכות על בניו. אמרה לו: רבי, לא כך אמרת לי, מי שיש לי אצלו פיקדון, צריך להחזירו? מיד הפסיק לבכות, ואמר: "ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך" (איוב א' כ"א).

ואמר רבי חנינא, בדבר הזה נחמתו, ונתיישרה דעתו. ועל זה אמר הפסוק: "אשת חיל מי ימצא".

רבי יוחנן איבד עשרה בנים, והיה מסתובב כשבידו השן של בנו העשירי. והיה מנחם אבלים, באומרו (ברכות ה'): "דין גרמא דעשיראה ביר" – זוהי עצם של בני העשירי שמת. ראו שאני אבדתי עשרה בנים, ואני מחייך ושמח, כי אני מבין שאין העולם הזה עיקר. והנשמות הללו שהיו בני, פשוט השלימו את התיקון ואת השליחות שלהם בעולם הזה. מה יש להיות עצוב מכך? הלא הם עכשיו נהנים בעולם שכולו טוב, ואילו אנו צריכים עדיין לעמול כאן בעולם כדי להשלים את שליחותנו.

רבי נחמן מברסלב איבד את שני בניו היחידים ואת אשת נעוריו, והוא עצמו הלך לעולמו בגיל שלושים ושמונה.

ועוד רבים הצדיקים שעברו ניסיונות כאלה או אחרים וכולם יודעים שהם היו צדיקים וקדושים בתכלית, כי המוות הוא נחלת כולם, בלי קשר לצדיקות האדם, כמו שאמרו חז"ל: אם משה מת, מי לא ימות? כשרואים או שומעים על אדם שמת צעיר – הכול מזדעזעים ממצואות המוות. ואדרבה, צריכים להזדעזע ולהתעורר הרבה יותר, כאשר רואים אדם שמת זקן ושבע ימים. כי כשמת אדם צעיר, אין זה מוכיח כלום. מאחר שזה מקרה יוצא דופן, ועדיין יכולים לחשוב ש"לי זה לא יקרה" אבל כשמת זקן זה מוכיח בצורה חד משמעית שסוף כול אדם למיתה. וצריך כול אחד להתעורר מכך שלא לישון את ימי חייו בעולם הזה.

[לא לשכוח את העולם הבא](#)

לפעמיים אדם מתחיל לחזור בתשובה ומקבל איזו מכה, והוא שואל: מדוע דווקא עכשיו, שהתחלתי לשמור שבת באה עלי מכה שכזאת? עד שהתחלתי להתחזק בתורה ובמצוות, זו תורה וזו שכרה?
או רואים אחד שהתחיל ללכת בדרך התורה, וקרה לו אסון, ושואלים: מה זה? כיצד יתכן? הלא עתה שהוא התחזק בשמירת מצוות, ראוי היה שיחיה לאורך ימים ושנים, והוא נפטר לפתע פתאום?!
רבים שואלים על השואה, מדוע ה' עשה כך לקהילות קדושות רבות, שהיו בהם רבבות צדיקים וקדושים שעסקו בתורה ובמצוות באמת? אנשים שוכחים שאין העולם הזה עיקר, והאדם בא הנה לשליחות, ומזה צומחות להם כול הקושיות. אבל אילו היו זוכרים שיש עולם

הבא, והאדם בא לעולם הזה בשביל לתקן את נשמתו ותו לא, היו מתבטלות להם כול הקושיות.

תיקונים

האמונה בעולם הבא היא יסוד האמונה האמיתית. והרבה מתעלומות החיים מקבלות משמעות אחרת לגמרי, כאשר מבינים שמציאות האדם בעולם הזה היא רק חלק ממהלך שלם, שהתחיל הרבה לפני היוולדו, ועתיד להמשיך הרבה אחרי מותו.

בכתבי הרב חיים ויטל זצ"ל, מובא מעשה שקיבל מרבו האריז"ל, שממחיש זאת בצורה נפלאה:

באחת מקהילות ישראל הקדושות קרה מקרה שזעזע את כול העיר, ועורר תהיות רבות וקושיות על דרכי ה' אצל גדולים כקטנים.

אישה צעירה, בת לאחת מהמשפחות החשובות בעיר, התחתנה עם סוחר ירא שמיים, רודף צדקה וחסד, מעמודי התווך של אותה קהילה קדושה. במשך השנים הראשונות התנהלו חייהם של הזוג הצעיר בטוב ובנעימים, וגם נולדו להם כמה בנים ובנות. האישה הייתה נוהגת בצניעות רבה, והייתה עוסקת בחריצות בגידול הילדים, באמירת תהילים ובעשיית חסד עם עניי העיר וכדומה. הבעל היה יוצא למסחרו ברחבי המדינה לצד קביעת עיתים לתורה. מעשי הצדקה הרבים שלו התפרסו על כמה עיירות, ואלפי עניים נהנו מידו הרחבה.

לפתע פתאום, אסון נחת על אנשי העיר. היכן? דווקא בבית הזוג הזה הצנוע כל כך! הבית שממנו יצאו רק צדקה וחסד! דווקא אצלם קרה אסון מזעזע! בנם בן השלוש נהרג במיתה משונה בידי גוי שיכור, רחמנא ליצלן!

כול העיר הייתה מזועזעת מהמקרה הנורא. ובמשך 'השבעה' יצאו ובאו אלפי אנשים – ביניהם רבנים חשובים ומפורסמים – לנחם את ההורים השכולים. רבים שאלו את עצמם שאלות. מעטים מהם גם הביעו אותם בקול רם: האם זהו שכרם של הזוג הצנוע על כול מעשיהם הטובים? מדוע ה' יתברך עשה להם כך? ולמה במיתה משונה כול כך? גם תרעומת על דרכי ה' התגנבה ללבם של אחדים מבני העיר, תרעומת שהחלישה ובלבלה את אמונתם, והרחיקה אותם מין התורה.

בני הזוג הגיבו למקרה באמונה ובהכנעה, וקיבלו את הנגזר עליהם באהבה. הם המשיכו בחייהם כמקודם, אך לא עבר זמן רב, ואסון

נוסף נחת עליהם. שמועה קשה החלה לעבור בעיר: הסוחר הצדיק והצנוע נפל למשכב, והרופאים חוששים לחייו. מיד התארגנו בכול בתי הכנסיות מנינים של תפילה ושל אמירת תהילים. הסוחר היה אהוב על כולם, ורבים נהנו ממתנת ידו הרחבה. ולא עוד אלא שהוא היה אחד מראשי הקהילה הממנה על מפעלים רבים של תורה ושל צדקה. לכן, היו התפילות מעומק הלב, והזעקות בקעו רקיעים.

בתי הכנסיות התמלאו ורגשו עוד יותר, כאשר הגיעה הידיעה, שהרופאים התייאשו מחייו, ולא נתנו לו יותר משבוע לחיות. רב העיר, שהיה צדיק ולמדן, פסק: "לא יקום ולא יהיה! לא יאונה לצדיק כל און!"

מה מאוד הייתה גדולה אכזבתם, ומה מאוד גדול היה כאבם ושיברם של בני העיר, כאשר לאחר כמה ימים נפטר הסוחר הצעיר, והוא בדמי ימיו. אך טוב וחסד עשה כול ימי חייו. כבן שלושים וחמש שנים היה במותו, והאלמנה הצעירה שאיבדה את משענתה ואת מקור חיותה ושמחתה, לא ידעה היכן להכיל את כאבה העצום...

כולם הרגישו בגודל האבדה, ושאלות רבות מילאו את ליבם: מדוע נילקח מהעולם האדם הטוב והצדיק הזה? מדוע לא הועילו התפילות הרבות שהתפללו עבורו? ואיך שרב העיר הצדיק גזר שיחיה, ובכול זאת הוא נפטר?

עברו שנתיים ממותו של הסוחר הצדיק. ערב שבת. בנה הנשוי של האלמנה הצעירה בא לברך אותה בברכת 'שבת שלום'. האלמנה הצעירה מנסה לחייך אבל על כרחה פורצות הדמעות מעיניה.

"אמא" טוען בנה, "כבר עברו שנתיים! די! מספיק לדמעות! חז"ל קבעו מהו הזמן שמותר להצטער בו. וכול הנמשך אחר צערו יותר מידי – צערו נמשך עליו! הלא מאמינים בני מאמינים אנחנו, ומה אנו יודעים על חשבונותיו של הקדוש ברוך הוא? בודאי כול מה שה' יתברך עושה – הכול לטובה! את גורמת לכולנו צער רב, וגם לנשמתו של אבא את גורמת צער. הוא בודאי רוצה, שתמשיכי את החיים שלך. הלא זה כמה חודשים שמצאו לך שידוך מצוין, ואת עדיין מתמהמת. אמא יקרה! את חייבת להתחזק באמונה שפרושו, להיות שמחה בחלקך, ולהמשיך הלאה".

האלמנה הצעירה נשמה נשימה עמוקה. די! גמלה ההחלטה בליבה. מספיק לצער! מספיק לכפירה! וכי אני רחמנית יותר מהבורא? ה' יתברך עושה הכול לטובה! מעכשיו אתחזק בשמחה! כך עלה בליבה של האלמנה. ואכן באותה שבת היא הייתה שמחה ומחייכת. בניה הצעירים נשמו לרווחה. סוף כול סוף אמא מחייכת בשמחה אמיתית,

בלי דמעות שמתנוצצות בזויות העיניים. אמא חוזרת לעצמה. אמא שוב מחזקת ומעודדת. הם היו צריכים את השינוי הזה כמו אויר לנשימה.

עוד שבת אחת של יגון ושל עצבות הייתה ממוטטת אותם נפשית ורוחנית.

באותו הלילה, לראשונה מזה שנתיים, עלתה האלמנה על יצועה בלב קל ובשמחה. לראשונה מזה זמן רב נרדמה בחיוך על השפתיים. לראשונה מזה לילות רבים שכבה בשלוח בלי להתהפך על משכבה, ובלי להעלות בזיכרונה את בעלה הנפטר, את חיוכו ואת המילים הטובות שהיה אומר לה. משהו היה עקור מליבה, משהו שהיה חסר מנשמתה, חזר אליה – האמונה!

והנה היא חולמת חלום. ובחלומה היא עומדת בגן יפיפה, מואר באור יקרות. ניחוח גן עדן עלה באפה, והיא הבינה שהיא נמצאת בעולם העליון. בין עצי הגן היא הבחינה באדם זקן בעל הדרת פנים, מואר כולו. הוא ניגש אליה ושאל אותה, אם היא רוצה לפגוש את בעלה שנפטר. היא הנהנה בראש. והוא הוביל אותה להיכל ענק מלא בצדיקים היושבים ושומעים שיעור תורה מרב צעיר. בסוף השיעור ניגש אליה אותו צעיר, והנה זהו בעלה!

"בעלי היקר!" קראה בהתרגשות. "למה עזבת אותי בדמי ימי? ואיך זה שאתה מלמד כאן תורה בגן עדן? אתה לא הייתה תלמיד חכם, איך הגעת לזה?"

בעלה צחק ואמר לה: "דעי לך, שאני הייתי גאון עצום בגלגול הקודם, אלא שלא התחתנתי. וכאשר עליתי למקומי בגן עדן טענו נגדי, שאי אפשר שאשב בגן עדן בלי שאקיים את המצווה הראשונה המוזכרת בתורה – "פרו ורבו". לכן באתי בגלגול בשביל לשאת אישה, להביא ילדים לעולם ולגדלם לתורה ולפרנסם. וכך היה שירדתי לעולם והתחתנתי איתך, והבאנו ילדים לעולם. וממילא, כאשר קימתי את המצווה, והשלמתי את התיקון שלי, לא היה טעם שעוד אחיה בעולם שלכם, ולכן נפטרתי. ועתה אני נהנה משכר מעשי הטובים, ומהתורה שלמדתי".

"כול כך הרבה תפילות התפללו עליך, ורב העיר גזר שלא תמות, מדוע זה לא הועיל?" שאלה.

אמר לה בעלה: כול התפילות שהתפללתם - כולן התקבלו. חלקן הועילו לי למקום שאני נמצא בו; ובחלקם השתמשו כדי לעזור לעם ישראל להצילים מגזרות. אבל, מאחר שלא היה לי שום תפקיד לעשות בעולם, לא הייתה שום אפשרות שאשאר בו, ולכן גם לא הועילה

גזרת הרב. ואילו את, שיש לך עוד מה לעשות בעולם – להתחתן עם זיווג נוסף, ולהביא איתו עוד ילדים, וגם לטפל בילדים שלנו – את לא סיימת את שליחותך ועליך להתחזק ולהמשיך הלאה, ולמלא את שליחותך ואת תפקידך".

"ומדוע מת בנו הקטן?" שאלה אותו.

ענה לה: בנו הקטן היה נשמה גבוהה מאוד של צדיק קדוש. בגלגול הקודם הוא נחטף מהעריסה לבין הגויים, וינק מאישה נכרית. לאחר מכן הוא נפדה על ידי היהודים, וגדל והיה לצדיק נשגב. כאשר נפטר רצו להעלותו למקום גבוה בגן עדן, אבל הזמן שינק מאישה נכרית, הטיל כתם בנשמתו הזכה. לכן, הורידו אותו לעולם, שיינק מאישה כשרה, ואת נבחרת לזכות הזו בשל צניעותך וצדקותך"

"אבל מדוע נפטר באופן מזעזע כול כך?" זעקה בזכרה את המראה הנורא של בנה הקטן בידיו של הגוי השיכור.

אמר לה בעלה: "בנו היקר היה צריך למות בין כך ובין כך, מאחר שהשלים את שליחותו בעולם. אלא שבאותו זמן שעמד להפטר מין העולם, הייתה גזרה מתוחה על אנשי העיר, גזרה נוראה של הרג ושמד, שנגזרה בשל ריבוי העוונות שבין אדם לחברו שהיו בעיר. ומאחר שבין כך ובין כך הגיע זמנו להיפטר מהעולם, הסכימה נשמתו למות במיתה משונה בשביל לכפר על כול בני העיר, ולהציל הרבה מבוגרים וילדים ממתות משונות ומעינויים. ובודאי שבשביל נשמה יקרה שכזו זוהי זכות גדולה מאוד. והוא עלה על ידי כך למקום גבוה כול כך בגן עדן, שאין רשות לשום בריה לראות אותו מלבדי שאני אביו וכן לך בבוא הזמן תהיה הזכות להיות במחיצתו בזכות הצער שעברת"

אחר כך הוסיף: "דעי לך! רק בגלל שהתחזקת בשמחה, הרשו לי להתגלות אליך. כל זמן שהיית בצער, היה עלייך קטרוג גדול, וכמעט שאיבדת את בנך השני! וכל בקשותי להתגלות אלייך לא נענו"

הוא שתק קצת, ואחר כך אמר בקול רך: "אני השלמתי את התיקון שלי, אבל לך יש עוד הרבה מה לעשות בחיים. לכי והתחתני עם השידוך שהציעו לך, ותמשיכי את חייך בשמחה. חבל על הזמן היקר. תמשיכי בתיקון שלך... היי שלום... לכי..."

בעלה נעלם מעיניה, והיא התעוררה משנתה. העולם נראה לה חדש ויפה. היא הבינה עכשיו מה עליה לעשות. והעיקר – היא הבינה, שכול השאלות שהיו לה ולאנשי העיר מיותרות וחסרות משמעות. ברגע שהתורה קובעת, שה' יתברך צדיק וישר – זו האמת, ואין לערער אחריה. לא תמיד אפשר לקבל תשובות לשאלות בחלום הלילה,

והעצה היחידה היא להתחזק באמונה פשוטה, שהכול בשליטה של הקדוש ברוך הוא, וכול מה שהוא עושה – לטובתו הנצחית של כול אחד ואחד הוא עושה. וכאשר יהיה האדם שמח בחלקו, שזה הביטוי לאמונה בהשגחת הבורא עליו, שמאמין שהכול בשליטת הבורא – לטובתו, רק אז יוכל לדעת את הדרך שלו בחיים.

בן תמותה

אדם אינו יודע מה הוא בא לתקן ולהשלים בזה העולם – אינו יודע מתי ישלים את תיקונו – ואינו יודע כיצד יילקח מהעולם הזה. לכן, ראוי לו לשים אל לבו את עניין יום המיתה. וכמו שאמר שלמה המלך, עליו השלום: " טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית המשתה, באשר הוא סוף כול האדם – והחי יתן אל ליבו" (קהלת ז' ב').

לכאורה, מובן מדברי שלמה המלך, שטוב לאדם ללכת לבית אבלים, כדי שיראה מה סוף האדם, ויבין שגם הוא – כך יהיה בסופו. והלא אנו רואים שכול בני האדם עדים במהלך חייהם לכמה וכמה מיתות והלוויות, ובכול זאת אינם מתעוררים לחשוב על סופם ועל תכליתם. ואפילו רופאים ואחיות וכדומה, שכמה חולים סופניים וגוססים עוברים תחת ידם, והם עדים במשך חייהם למיתות רבות מאוד, ובכול זאת אינם מתעוררים כלל. אדרבה, יש מהם שמונחים בטינופת עוד יותר משאר בני האדם. ואפילו הקברנים, שקוברים במו ידיהם עשרות ומאות מתים, גם הם שקועים בהבלי הזמן, ואינם מתעוררים לתכליתם ולסופם.

לכן נצרך מאוד המשך הפסוק: "כי החי ייתן אל ליבו..." פירושו, שגם כאשר הולכים לבית האבל, צריך החי שייתן אל ליבו את עניין המיתה, שיגיד לעצמו בפרוש: גם אני אמות! גם עלי ישבו שבעה! ואם אינו עושה כן, הוא לא יתעורר כלל, אפילו ילך לכול בתי האבלים שבעולם. לכן אמר שלמה המלך: "והחי ייתן אל ליבו". חייב הוא להתעורר מעצמו, ולתת אל ליבו את מחשבת יום המיתה. ולא מתוך פחד, אלא בשביל להסתכל על העולם הזה בעיניים מפכחות: מה יש לי לעשות בעולם הזה מאחר שאני אמות? אפילו אגיע להיות בעל מעמד מכובד ביותר – אבל בסוף אמות! ואולי עשיר גדול – אבל בסוף אמות! וכו' וכו'. אם כן, איזה דבר בעל משמעות יש כאן לעשות בעולם הזה? ובעקבות כך הוא בודאי יגיע למסקנה ההכרחית, שיש בורא לעולם. ואז הוא ידבר עימו, ויבקש ממנו, שיראה לו בשביל מה הוא נברא, ומה השליחות הפרטית שלו בעולם הזה.

עובר אורח

ברגע שאדם זוכר את יום המיתה, כול השקר של העולם הזה נופל, ושום דבר לא יכול לרמות אותו! אדם שידע שימות, אינו מוכן להשקיע שום מאמץ בשביל העולם הזה. והעיקר – הוא אינו מוכן לבזבז את הדבר היקר ביותר שיש בעולם הזה – את הזמן! שהרי הזמן הקצוב לו בעולם הזה אינו ידוע. וגם אם הוא יאריך ימים, הכול יחלוף כצל עובר. לכן, הוא חושב היטב במה להשקיע את הזמן שלו ואת הכוחות שלו, ובודאי הוא לא ישקיע אותם בעולם הזה החולף והעובר.

כשאדם קרוב אל התכלית, והוא נהנה מכול רגע בחיים בקיום התכלית, כול ענייני העולם הזה אינם תופסים אצלו שום משמעות, אין לו שום עניין באיזו מיטה יישן, ועל איזה שולחן יאכל. כול מעיניו הם כיצד לנצל כול רגע ורגע להכיר ולדעת את הבורא יתברך, שזוהי תכליתו.

ואילו אנשים שמשקעים בעולם הזה את כול כוחם, מצטערים הם כל כך מכול דבר, שלא מסתדר להם. עוברים הם ייסורים קשים כול כך בשביל להצליח בעולם הזה. אין להם רגע של מנוחה. כול חיייהם רדופים בקשיים רבים וביגיעות עצומות להשיג את הנוחיות ואת המעמד הנכסף. חלקם הגדול מבליים כך את כול חיייהם בלי ששיגו דבר. ואף אותם שכביכול משיגים את כול נוחיות העולם הזה ואת המעמד המכובד ביותר – לכולם מגיעה הקריאה מלמעלה, והם עוזבים את כול עמלם פה. ולא רק עמלם הגשמי, אלא גם הכבוד והמעמד שהשיגו ביגיעה רבה – הכול נשאר כאן והם נלקחים מהעולם הזה חסרי כול. נמצא שאדם, שמשקיע את חייו בעולם הזה, מפסיד כפליים: גם את העולם הזה – כי חייו אינם חיים – וכמובן, גם את העולם הבא. ואילו אדם, שמשקיע את חייו בתכלית, מרוויח כפליים: גם את העולם הבא, וגם את העולם הזה – כי אנשים שחיים את התכלית, ומשקיעים את כוחם ואת זמנם להשיג את התכלית, חיים בשלוחה, באושר ובשמחה, וכבר בעולם הזה לא חסר להם דבר.

מידת הניצחון

והנה, ישנה מידה רעה מאוד, שהנזק שלה גדול כול כך, עד שיכול האדם להפסיד על ידה את חייו. מידה זו היא מידת הניצחון. דהינו, מה שהאדם רוצה תמיד לנצח – להיות צודק; שמחליט שהצורה שהוא חי, ומה שהוא חושב – זו האמת; הוא אינו מוכן לשמוע שום דעה אחרת; אף אחד לא יכול להזיז אותו מדעתו, וכול שכן, שאיננו מוכן להודות שהוא טעה ולהשתנות; ובדרך כלל הוא גם לועג ובז לכולם – כול זה נקרא מידת הניצחון.

אדם כזה, שרוצה תמיד להצדיק את עצמו, והעיקר לצאת מנצח, לא יכול למצוא לעולם את האמת. כי בשביל למצוא את האמת האדם צריך להיות מוכן לוותר על הכול למען האמת; שיהיה מוכן תמיד להודות שהוא טועה, ולשנות את מהלך חייו. ואחרי שחושב שכבר השיג את האמת, יהיה מוכן להודות שגם זו הייתה טעות, ושוב לשנות את הלך מחשבתו. וכן הלאה והלאה פעמיים אין מספר. כללו של דבר, צריך שיהיה תמיד מוכן להשתנות ולתקן את עצמו, ולהודות על הטעויות שלו.

וכן כתוב (ל"מ קכ"ב): "כי ידוע, שמידת הניצחון אינה סובלת את האמת. כי אף אם יראה לפניו דבר אמת, ידחה אותו מחמת הניצחון". הינו, כמו שהסברנו לעיל, שמחמת מידה זו, שרוצה לצאת מנצח, וידו על העליונה, אזי אף אם יראו לו איזה דבר של אמת, הוא ידחה אותו, שלא יצטרך "חלילה" להודות שטעה, ויהיה צריך להשתנות.

בסך הכול בן אדם

כמובן, האדם חייב לצאת ממידה רעה זו, ויוכל לעשות זאת, כשיתבונן מעט, ויראה את פחיתותו ואת אפסיותו, ויחשוב מה הוא בסך הכול? בן אדם. לא אלוקים – רק בן אדם מוגבל, שבאמת אינו יודע הרבה – לא על עצמו וכול שכן, לא על הבריאה כולה, שמלאה באין סוף פליאות, תמיהות ושאלות; בריאה שטמונים בה חכמה ושכל עמוקים ואין סופיים. ו"אינו יודע הרבה" וזה בלשון המעטה. כי אם יהיה אמיתי, יודה שאינו יודע כלום! ואינו מבין כלל מה קורה איתו; אינו יודע מניין בא, ולאן הוא הולך, ומה צופן לו העתיד. ולא העתיד הרחוק

בלבד, אלא מה יהיה בשנייה הבאה, אין הוא יודע, ואין לו שום דרך לבטח את עצמו מפגעי הזמן והטבע, וכו' וכו'.

אדם רק קצת חולה, או כואב לו איזה איבר, וכול שכן אם חולה במחלה קשה, מיד יוצא לו כול האוויר והגאווה, שחשב שהוא בשליטה על חייו. הוא מרגיש אומלל וחסר אונים, והוא מתמלא בחרדות ובפחדים וכו' וכו'. בקיצור – מה זה בן אדם, ועל מה יתגאה, שבכול יום שעובר הוא מתקרב עוד צעד ליום המיתה...

אז תחליט! או שתישאר בגאווה; תנצח, תרגיש שאין כמוך בעולם, אתה הצודק, אתה הבז לכולם, ואתה יודע את האמת בשלמות – ואיזו אמת השגת? שאתה סובל בעולם הזה. אין לך שמחת חיים, ואתה מפסיד אתה תכליתך הנצחית.

או שתחליט, שיש לך הרבה מה ללמוד, ואתה יכול ללמוד מכול אדם, כמו שאמרו חז"ל: איזהו חכם – הלומד מכול אדם. ותיקח בחשבון שבודאי על מנת להשיג את האמת צריכים לעבור דרך שלבים רבים. ובכול שלב יתכן שתאלץ לסתור את מה שבנית עד כה, ותהיה מוכן להשתנות כול יום וכו' וכו', שאז חייך יהיו מלאים עניין ותוכן ותנועה, ותהיה לך שמחת חיים, ותשיג את התכלית הנצחית שבשבילה נבראת.

דרך השלילה

הדרך הראשונה - "הוכחה על דרך השלילה". פרוש – כמו במדע המתמטיקה: לפעמים אין דרך להוכיח על תוצאה מסוימת שדווקא היא הנכונה. אבל יש אפשרות להוכיח איזו תוצאה היא בודאי לא נכונה. מה עושים? מתחילים לבדוק מה בודאי אינו אמת. תוצאה זו – לא האמת. תוצאה זו – לא האמת. וזו – לא האמת. וכו' וכו', עד שבסוף נשארת תוצאה אחת, שאי אפשר להוכיח שהיא לא אמת. אמנם על דרך החיוב אי אפשר להוכיח שהיא אמת, אבל מחמת שכול שאר התוצאות הן בודאי לא האמת, אם כן, על דרך השלילה הוכחנו שהיא אמת.

והנה, בכול ענייני העולם הזה ניתן להוכיח בקלות רבה, שכול דבר שירצה לעשות ולהשקיע בו את חייו – הוא לא אמת. כי מה תאמר? שהתכלית היא להתמחות במקצוע זה? וכי זו התכלית? או תאמר שהתכלית היא לצבור עושר ונכסים? וכי זו התכלית? וכן על זו הדרך בכול עניין ועניין יכול האדם בקלות להוכיח, שאין שום תכלית בכול ענייני העולם הזה.

אבל האמונה – אי אפשר בשום אופן להוכיח שהיא לא האמת! נמצא שבדרך של "הוכחה על דרך השלילה", בודאי המסקנה היא שהאמונה היא האמת.

וזו הדבר הנתון לחשבון הנפש האישי של כול אדם ואדם:

תרצה את האמת! תבדוק את עצמך ואת חייך! מה אתה עושה? במה אתה משקיע את כוחותיך, את כישרונותיך, את תקוותיך ואת חייך? האם הדברים אלו הם תכלית הבריאה? האם אתה מרגיש שאתה מקיים את שליחותך ואת תכליתך בעולם?

אם תהיה אמיתי, תוכל להוכיח לעצמך בקלות, שדבר זה הוא שקר, ודבר זה הוא שקר, ודבר זה, ודבר זה וכו' וכו'. וכך תלך מדבר לדבר בעולם הזה, ותראה שהכול שקר! אבל כשתגיע לאמונה, לא תוכל להוכיח שזה שקר! ואף אם תנסה להוכיח בכול דרך אפשרית, שהאמונה אינה אמת – לא תוכל! בבקשה... תנסה....

פתח פיך

אם כן, ראינו שעל דרך השלילה בודאי מוכרחים להגיע למסקנה, שהאמונה היא האמת. אבל אין זה מספיק. כי אף אם האדם הגיע למסקנה, שהעולם הזה כולו הבל הבלים, בודאי זה מועיל לו, בשביל ששוב לא יטעה אותו העולם הזה, וזו כבר התקדמות עצומה. אבל עדיין יתכן שהוא נשאר בחושך, ששואל: אם כן, מאחר שכול העולם כולו שקר, מהי האמת? אף שמבין בשכלו, שהאמונה מוכרחת להיות האמת. אולם אמונה היא דבר המסור ללב, ואם אין לאדם בלבו אמונה, לא יעזרו לו כול ההוכחות שבעולם, אם כן מה יעשה? מכאן מגיעים לדרך השנייה להוכיח שהאמונה היא האמת, והיא הדרך הפשוטה ביותר: לפנות לבורא ולדבר איתו במילים פשוטות, ולבקש ממנו שיראה לו שהוא שומע אותו!

גם מי שאין לו אמונה בלבו כלל, והוא חושב שאין מי ששומע אותו, ונראה לו שהוא משוגע שמדבר עם עצמו – על כול פנים ידבר מילים אלו אף בלא אמונה, רק שיהיה ברצון אמיתי לאמת. וכך יאמר: הבורא, אני רוצה להאמין בך; אני רוצה להכיר אותך. אני יודע שאיני יכול לראות אותך, אבל אני יכול לבקש ממך שתעשה דברים, שעל ידם אראה שאתה שומע אותי. אבקשה שתעשה כך וכך, ואתה תעשה לי בקשתי. ואף אם בפעם הראשונה אמר שזה מקרה, וגם בפעם

השנייה אמר שזה מקרה וכו', אבל בסופו של דבר אהיה מוכרח להודות באמת, שאתה שומע אותי, ועושה בקשתי.

ויבקש מהבורא לעזור לו בכול מיני דברים, שכבר זמן רב שאינו מסתדר איתם. וכך יראה בברור, שאותם דברים שעד עתה לא הצליח בהם עכשיו בזכות התפלה הם משתנים. וכך ידבר עם הבורא, עד שהבורא יעזור לו להאמין בו ולהכיר אותו.

אדם שילך בדרך זו, יראה עין בעין – אם רק ירצה – את האמונה! כי אם אדם יעשה כן בכוונה אמיתית, שהוא רוצה להאמין בבורא ולהכיר אותו, הבורא ישמע כול מילה שאומר, ויעשה בקשותיו, וייתן לו להאמין בו!

אמונה זו תפילה

באמת, לכול אדם יש אמונה, אלא שרוב בני האדם אינם "חיים" את האמונה. כלומר, שאינם יודעים כיצד מוציאים אל הפועל את הכוח האדיר, החזק והיחיד שיש לאדם בעולם הזה – האמונה. כי עיקר כוח האמונה בא לידי ביטוי רק כאשר האדם מכוח אמונתו מדבר עם הבורא על כול צרכיו. כול עוד שאמונתו של האדם אינה מביאה אותו לידי שיחה עם הבורא, אין זו אמונה שלמה. לכן צריך האדם להתפלל על כול עניין ועניין שמטריד אותו, כי אמונה פרושה לדבר עם ה' על הכול ואפילו שיפנה לה' בשפה "הפשוטה" שלו, גם טוב.

כמה חסרונות יש המונעים את האדם מלחיות באמונה:

או שחסרה לו האמונה במציאות הבורא בצורה מוחשית ופעילה בחייו, דהינו שאינו מכיר בכך שהבורא מצוי ומשגיח על כול פרט בחייו, ואמונתו מסתכמת בכך, שמאמין שיש בורא לעולם, ולדעתו הבורא נמצא אי שם בשמיים, ואינו מתערב בחיי היום יום של האדם. ולכן, אינו חושב לפנות אליו בעניינים המטרידים אותו.

או שחסרה לו האמונה, שה' שומע אותו מאזין לתפילתו ולתפילת כול נברא.

או שחסרה לו האמונה, שה' אוהב אותו, ורוצה לעזור לו ולכול נברא, ובפרט למי שפונה אליו ומדבר איתו.

או שחסרה לו האמונה, שלרחמים ולחסד ולטוב של הבורא אין גבול ואין שיעור ואין מידה, ושיש לו אין סוף רחמים המספיקים בשביל לעזור לו בכול מצב – גם אם לא מגיע לו כלום.

לכן האדם צריך להאמין, שהבורא אוהב אותו תמיד, ומחכה ומצפה לשמוע את תפילתו, ומאזין לכול מילה היוצאת מפיו, ורוצה לעזור לו ולהיטיב עימו.

וכי כל התכלית של בריאתו היא, משום שהבורא רצה להיטיב עימו ולרחם עליו, וזה התענוג הגדול ביותר שיש לבורא, שיהיה לו כול טוב ושהוא יצליח בחיים. והכבוד של הבורא יגדל, כשהיה לו טוב, וכשהוא יצליח, ולבורא יש רחמים בלי סוף ובלי תכלית, שיכולים להספיק לעזור לו ולהושיע אותו מהצרה הקשה והנוראה ביותר, אפילו אם לא מגיע לו – רק שיפנה אליו.

אדם שמאמין בכך בודאי פונה אל הבורא בכול עת ובכול רגע, ומספר לו כול מה שעובר עליו, ואת כול הקשיים שיש לו. ומודה לו, ומבקש ממנו על כול דבר שחסר לו ומתייעץ עימו וכו' וכו'.

כוח התפילה

כול אחד מוכרח להבין! שעל ידי תפילה הוא יכול לשנות את הטבע. משום שהתפילה היא מעל הטבע, וכמו שהבורא הוא כול יכול, כך כול מי שפונה אליו יתברך הוא כול יכול. כמו שאנו רואים בתנ"ך, שמלא בסיפורים על מנהיגי ישראל ועל נביאיהם, שחוללו ניסים ומופתים מחוץ לגדר הטבע לחלוטין. והכול בכוח התפילה, כמובא בגמרא (מגילה כ"ז) על אלישע, שכול הניסים שחולל – כולם היו על ידי תפילה.

ודע שגם הנברא הקטן והגרוע ביותר – הבורא שומע אותו, ורואה אותו, ומשגיח עליו, ורוצה בטובתו, ומוכן תמיד לעזור לו. ותכף הנברא פונה אליו באמונה, במטרה להכיר אותו ולדעת אותו יתברך, במילים שלו בפשטות גמורה, יכול הוא לפעול בבקשתו כול דבר, ולהביא למילוי כול חיסרון שיהיה. כי על ידי תפילה באמונה הפשוטה הוא מפעיל כביכול את הבורא למלא בקשותיו.

רבי נתן מברסלב אמר: בכול מקום שאני רואה חיסרון – או שלא התפללו בכלל על הדבר הזה, או שהתפללו מעט. משמע, שאם יתפלל האדם מספיק תפילות, יוכל למלא כול חיסרון.

ההסבר לדבר הוא, שאדם שכול מטרתו להכיר את הבורא ולדעת אותו, אזי כול תפילה שהוא מתפלל, פועלת את פעולתה – זהו חוק רוחני, שאינו נופל כהוא זה מחוקי הטבע המוכרים. אלא שיש דברים שמצריכים כמות מסוימת של תפילות, ויש דברים שמצריכים כמות אחרת, אבל בכול עניין ועניין אפשר לפעול על ידי ריבוי תפילה. כאשר

האדם מאמין בזה, הוא מאריך בתפילה כפי הנדרש לאותו עיניין שהוא מבקש, והוא מקבל את מבוקשו, כמובא בגמרא: "אמר רבי חנינא: כול המאריך בתפילתו – אין תפילתו חוזרת ריקם" (ברכות ל"ב).

וכן מצינו במשה רבנו, שבכול פעם שארעה צרה לעם ישראל – ואפילו כאשר הקדוש ברוך הוא בעצמו רצה לעשות בהם דין ומשפט – משה עמד בתפילה עד שבטל את הגזרה. ועוד קיבל במקום הגזרה איזו מתנה טובה או ישועה נפלאה לעם ישראל.

ועוד מובא במדרש (ילקוט שמעוני ל"א), שכאשר נגזר על משה רבנו לא להיכנס לארץ ישראל, עמד והתפלל תקט"ו (515) תפילות, כמניין "ואתחנן", עד שאמר לו הקדוש ברוך הוא "רַב לָךְ אֵל תוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה" – כלומר ביקש ממנו שיפסיק להתפלל. מובן מכאן, שאם היה מוסיף משה רבנו להתפלל עוד תפילה אחת, היה הקדוש ברוך הוא מחויב כביכול לקבל את תפילתו ולהכניסו לארץ ישראל, ולא, לא היה צריך לצוות עליו להפסיק להתפלל. אך מחמת שהקדוש ברוך הוא לא רצה, שמשה יכנס לארץ ישראל, לכן ציוה עליו להפסיק להתפלל, ומשה שמע בקולו.

ומה שחכה הבורא, שמשה יתפלל את כול התפילות הללו, ורק אז עצר אותו, הוא משום שהתענג כול כך מתפילתו של משה, וגם רצה להשתמש בהן בשביל לעזור לעם ישראל להיכנס לארץ ישראל. ולכן חיכה שיתפלל את כול התפילות פחות אחת, ורק אז אמר לו להפסיק.

היוצא ממדרש זה, שכאשר מגיעים למניין התפילות הנדרש לאותו עניין שמבקשים, הקדוש ברוך הוא כביכול, מחויב למלא את הבקשה. וכול עוד שהקדוש ברוך הוא אינו מצווה על האדם להפסיק להתפלל, יכול - וצריך – האדם להתפלל עד שיקבל מבוקשו!

כול זה נאמר על אדם שכול כוונתו ורצונו למלא את תכליתו, שהיא להכיר את הקדוש ברוך הוא ולדעת אותו, שאז בודאי כול תפילה שלו מתקבלת. אבל אדם שמתפלל על דברים, שהם נגד רצון ה' יתברך, אזי אין הכרח שהקדוש ברוך הוא יקבל את תפילתו, והוא אף יכעס עליו. למה הדבר דומה? לילד שמבקש מאביו: תן לי מאה אלף שקל. והאב שואל אותו: בשביל מה אתה צריך את הכסף? עונה הילד: בשביל לקנות טרקטור, ולהרוס לך את הבית; או להביא הרבה משאיות של אשפה, ולטנף לך את הבית.

כמובן, האב הזה לא זו בלבד שאינו נותן לו את הכסף שביקש, אלא הוא אף כועס על חוצפתו הגדולה.

כך הוא אדם שמבקש מהבורא שימלא תאוותו, וייתן לו הצלחה שאיתה הוא יעשה רק עוד עבירות וחטאים, ויהרוס את העולם, ויטנף את העולם, בודאי שתפילות אלו הן לא לקורת רוחו של בורא עולם. ואם הן אינן מתקבלות, אין להיות תמה על כך.

אבל אדם, שכול כוונתו לדעת אותו יתברך, ולהכיר אותו יתברך, שתפילתו של אדם זה בונה את העולם, ועושה את העולם יפה יותר, אזי בודאי הבורא שמח בתפילתו, והוא מקבל אותה. וגם אם אינו ממלא מבוקשו מיד, זה רק מחמת שהוא צמא ומתגעגע לעוד תפילות כאלה. וכן משום שלכול דבר יש קצבת התפילות שצריכים להתפלל על מנת לקבלו.

לא בגבורת הסוס יחפץ

פרטים אלו בבירור האמונה, ועוד פרטים שיבוארו בהמשך, חסרים אצל בני אדם. ולכן, אינם יודעים מהו הכוח שיש בידם, ואינם מנצלים את כוח האמונה בשביל להתקרב אל ה' ולשפר חייהם.

כאמור, ישנם בני אדם, שאמונתם מסתכמת באמונה שיש בורא לעולם. או שמאמינים בכוח עליון, שיש לו איזו השפעה נעלמת על חייהם. אבל אינם מקשרים את חייהם היומיומיים וכול פרטיהם לאמונה ולהשגחה, שפרושו המעשי הוא לא לנתק שום מקרה ממקרי החיים מהאמונה שזה רצון הבורא. כי כול הדברים שבחיים, ממקרים פשוטים, כגון שילד אינו שומע בקול אביו, או שאישה צועקת על בעלה וכדומה, ועד מקרים קשים יותר, כגון: בעיות של בריאות או של פרנסה, הכול צריך להיות מקושר לאמונה, שכך ה' רוצה. ובכול קושי או בחיסרון שיש לאדם, צריך הוא לדבר עם ה' יתברך ולבקש ממנו, שיתן לו לדעת מה רצונו ממנו בכול מה שעובר עליו.

אתה הרי מאמין, שהכול מה' יתברך! אז למה אינך מדבר איתו על כול דבר ודבר? אם אתה לא מדבר איתו על איזה שהוא דבר או על בעיה שיש לך, סימן שאתה לא מאמין, שרק שהבורא יכול לעזור לך, ואמונתך צריכה חיזוק.

זהו רצונו של הבורא! שהאדם יכיר אותו תמיד, ובכול עניין ועניין שהוא מביא עליו בחיי היום יום שלו, יפנה אליו ויבקש ממנו, שיעזור לו להבין מהו רצונו ממנו, ויבקש את עזרתו וכו'.

הבורא אינו מעוניין כלל בתחבולות ובריבוי ההשתדלות של בני האדם, כמו שכתוב: "לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש ירצה: רוצה

ה' את יראיו את המייחלים לחסדו" (תהילים קמ"ז י'-יא'). פירושו, שאין הבורא רוצה שתפגין את הביצועים של ה'סוסים' שלך – כול מיני כוחות ומיני תחבולות של טבע ושל טכנולוגיה וכדומה, העומדים לרשותך, אלא רוצה הוא שתתפלל אליו – תירא ממנו, ותבקש את חסדו.

על ידי שאדם משוחח עם הבורא על כול דבר ודבר שקורה לו, הוא מתרגל להאמין בו ולראות אותו בכול רגע ורגע. ואז ממילא הוא מתחיל להודות ולהתפלל על כול פרט ופרט בחייו, גם בלא שיכריחו אותו לזה על ידי הבאת ייסורים עליו.

כוח האמונה

נמצא שלא זו בלבד שבעזרת האמונה כול העולם הזה מובן מאוד, אלא האמונה היא הכוח הגדול ביותר שיש לאדם, שבעזרת הכוח הזה הוא יכול לעבור בקלות ובהצלחה כול קושי וניסיון: קשיי פרנסה, בעיות בשלום בית, חינוך הילדים, ירידות רוחניות וכדומה. כי כול הנפילות והמעברים ממצבים שונים שהאדם צריך לעבור במשך החיים שלו – על כולם יכול הוא לעבור בקלות בכוח האמונה.

באמת אם נתבונן היטב, נראה שהאמונה היא הכוח היחיד שיש בעולם והיא זמינה לאדם תמיד, ומלווה אותו בכול המצבים ובכול הזמנים של ימי חייו – וגם אחרי מותו. ובלי הכוח הזה של האמונה, ישנם מצבים וניסיונות שבהם האדם נשאר נואש וחסר אונים. ניסיונות השוברים את רוחו, והיכולים להביא אותו להתמוטטות ולחורבן של חייו.

כי כול ייאוש ושבר, הם רק בגלל חוסר אמונה- שהאדם חושב, שלמצב שהוא נקלע אליו, אין שום פיתרון, ולכן אפסה תקוותו. אבל מי שיש לו אמונה, יודע שאין מצב בעולם, שהקדוש ברוך הוא לא יכול להושיע אותו ממנו. כמו שראינו בחזקיהו המלך, שכאשר הודיע לו הנביא ישעיהו בן אמוץ, שנגזרה עליו מיתה, ענה לו: "בן אמוץ – כלה נבואתך וצא. כך מקובלני מבית אבי אבא (דוד המלך) אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם – אל ימנע עצמו מן הרחמים". פרוש: "אל ימנע עצמו מן הרחמים" – שלא ימנע עצמו מן התפילה הנקראת רחמים. ועל אף שבדרך הטבע אין שום סיכוי, על ידי תפילה יש סיכוי ודאי.

כאשר אדם מתחזק באמונה באותם ניסיונות ומצבים קשים, כלומר, שמאמין שהם באו לו בהשגחה, ולא על פי מקרה ולא בדרך הטבע, והוא פונה אל ה'. אזי בעקבות התחזקותו באמונה שלמה, הוא עובר

את כול הקשיים בהצלחה. ולא זאת בלבד, שהוא ניצול מכול הייסורים של העולם הזה, אלא הם גם בונים אותו, ומעשירים את רוחו. והעיקר הוא זוכה על ידם לדעת את ה'. שזו היא התכלית שבשבילה הוא בא לעולם. ולכן, זו היא גם תכלית כול הסבל והייסורים שיש בעולם – לקרב ולא לרחק.

וכן מובא בשיחות הר"ן: "מי שיש לו אמונה – חייו חיים. והוא מבלה ימי חייו בטוב תמיד. כי כשהולך לו כראוי – בודאי טוב לו. ואפילו שאינו כך (כלומר שיש לו סבל וייסורים, חס ושלום) גם כן טוב לו, כי הוא בטוח שאף על פי כן ה' יתברך ירחם עליו להבא, ויטיב אחריתו. כי מאחר שהכול מאיתו יתברך, בודאי הכול לטובה. אבל מי שאין לו אמונה, חס ושלום, חייו אינם חיים כלל. כי תכף שעוברת עליו איזו רעה, שוב אין לו חיות. כי אין לו במה לנחם את עצמו כלל, מאחר שאין לו אמונה כלל, ואין לו שום חיות ושום טוב – מאחר שהולך בלי ה' יתברך ובלי השגחה, רחמנא ליצלן. אבל על ידי אמונה מה טובים יפים החיים שלו (שיחות הר"ן נ"ג).

את אשר יאהב ה' יוכיח

השורש לכול הייסורים הוא, שהאדם לא מבין שהוא בסך הכול נברא, שנשלח לעולם הזה לשליחות, והוא אינו 'בעל הבית' על חייו. וכול שכן, לא 'בעל הבית' על שאר העולם.

אבל אדם המאמין – שיודע שהוא נברא – חייו קלים ונעימים מאוד. הוא משתדל לעשות את השליחות שלו, והוא מנסה להבין, מה רצונו של מי ששלח אותו. ואין צורך בייסורים גדולים בשביל לכוונו אל תכליתו, מאחר שבייסורים קטנים ובמעט רמזים הוא מתעורר ללכת בדרך הטובה.

מי שאין לו אמונה, וחושב שהוא בעל הבית על עצמו, והוא יכול להחליט לבד מה לעשות בעולם הזה, חייו מלאים בסבל. כי הקדוש ברוך הוא מאהבתו אליו לא מותר לו ומביא עליו ייסורים בשביל להחזירו אל דרך הישר. ובאמת, זו היא טובה גדולה כשמביא עליו ייסורים ומעורר אותו לתכליתו. כי מי שלא מתעורר מכול המכות ומכול הייסורים שהקדוש ברוך הוא מביא עליו בשביל להחזירו אל דרך הישר, והקדוש ברוך הוא מפסיק להוכיחו ולייסרו, ומניח לו להישאר ולטעות שהוא זה שמנהל את חייו – אוי לו ולנפשו. כי על זה אומר הזוהר הקדוש, שהקדוש ברוך הוא שונא אותו משום שלא מוכיח אותו על הטעות, ומשאיר אותו לטעות.

שבטך ומשענתך

וכן כתוב (ל"מ ר"ו): "ה' יתברך – דרכו לכוון את האדם תכף כשרואה שהוא תועה מהדרך, וקורא לו לשוב אליו. ולכול אחד קורא לפי בחינתו: יש שקורא ברמיזה, ויש בקריאה ממש, ויש שנותן לו מכה ובוטט בו וזהו הקריאה שלו..." ועוד אמרו חז"ל: לחכימא ברמיזא, לשטיא בכורמיזא" (מדרש משלי כ"ב); שפירושו: החכם די לו ברמז, והשוטה – צריכים להכותו באבן...

לכן, אפילו החסרונות הקשים ביותר כולם לטובתו של האדם. כי רק הבורא יודע מה הוא המסלול ומה היא המטרה, שאליה צריך אדם זה להגיע; ואילו מהאדם עצמו זה נסתר. ולכן לפעמים ה' יתברך צריך לשבור לו את התוכניות שעשה, ולחסום לו מהלכים בחיים בשביל להכריח אותו לפנות לכיוון הנכון, שלא ילך לאיבוד.

כול עבודת האדם היא למצוא בתוך מה שעובר עליו מה ה' יתברך רוצה ממנו; מה הוא מרמז לו, ולא יזו תכלית הוא מכון ומוליך אותו. ואף על פי שלאדם זה נראה על פי רוב כחיסרון וכצער, ולפעמים הוא אף מרגיש, שמחריבים לו את עולמו, באמת, החיסרון הזה הוא שלמות גמורה, שאין יותר שלם ממנה. כי רק על ידי החיסרון הזה הוא יזכה – אם יקבל באמונה – להגיע לתכלית הטובה, שבשבילה הוא נברא, ולחיי האושר האמיתיים לנצח נצחים. כי על ידי האמונה הוא ישמח בחלקו, והוא יודה לה' על כול חיסרון שיש לו. כי הוא הרי מאמין, שהוא צריך את החיסרון הזה על מנת להגיע לתכליתו. וכך הוא יהיה תמיד שמח ומאושר.

לכן, אדם שמנסה להצליח בחיים, וכשהוא פונה ימינה – ה' חוסם אותו; פונה שמאלה – ה' חוסם אותו, בלעדי האמונה הוא עלול להיות מתוסכל וממורמר מאוד, ולחשוב שלא הולך לו כלל בחיים. אבל על ידי אמונה, שמאמין בהשגחה פרטית, הוא אינו נבהל, ואינו נלחץ, ואינו מתבלבל משום דבר. הוא מאמין שגם חוסר ההצלחה היא לטובתו, ומחפש להבין לאיזו דרך ולאיזה כיוון מנסים להפנות אותו. וכך הוא זוכה להגיע ליעוד שלו, לממש את שליחותו, ולהגיע לשלמות שלו – והכול בקלות, בפשטות ובנועם. כי בודאי קל לכוון אותו אל הדרך הנכונה מאחר שהוא קשוב וערני למה שמרמזים לו; ואילו אדם שאין לו אמונה, הוא מבוהל, מבולבל ועקשן, וכמעט בלתי אפשרי לתקנו.

במילים אחרות – כשם שילד ממושמע אינו צריך לקבל מכות, אלא במעט הכוונה זז לכיוון הנכון, כך אדם שיש לו אמונה – שידוע שהוא נברא – אינו צריך לעבור ייסורים רבים. אבל אדם שאין לו אמונה, הוא כמו ילד שחושב, שהוא יודע יותר טוב מכולם, ואינו מתבטל להוריו, ומתעלם מהדרכת מוריו, שבודאי בחר הוא לעצמו חיים קשים מאוד.

חוסר תקשורת

נמצא שאדם שאינו מחפש את הרמזים, שה' יתברך מרמז לו, ואינו מתבונן בכול מה שעובר עליו, לאיזה עניין מוליכים אותו ולאילו דרך מכוונים אותו, הוא פשוט חי בחוסר תקשורת עם הבורא. משמייים מנסים להוליך אותו לכיוון מסוים – לטובתו – והוא מתעקש ללכת לכיוון אחר. ועוד פעם עוצרים אותו, צובטים אותו, בועטים אותו, והוא ממשיך להתעקש ללכת בשלו. וכך עוברים ימי חייו בקושי ובמרירות, והוא מתפלא מדוע לא הולך לו?

מי שמתעקש ללכת אחר תאוותיו ונגד התורה, בוודאי שעלול הוא לחטוף מכות קשות מאוד. כי הוא אינו מחובר בכלל למה שהבורא רוצה ממנו, ורק מנסה פעם אחר פעם למלא את תאוותיו ואת דמיונותיו. ומרוב שהוא להוט אחר תאוותיו, הוא אינו מוכן להטות את אוזנו ולשים את ליבו להבין, שמרמזים לו שאינו הולך בדרך טובה. ולכן צריכים להכותו מכות נמרצות בשביל לעורר אותו מהדרך שהוא חי בה.

אבל גם מי שנמצא בדרך התורה, ומתעקש לעסוק בעבודת ה' כפי הבנתו וכראות עיניו, וכפי רצונותיו וכפי שאיפותיו, בלי להיות קשוב למה שמרמזים לו משמייים; כלומר, שהוא מתעקש לעשות דבר מסוים, ומשמייים מרמזים לו שאין זו שליחותו, והוא עוד פעם מתעקש, ועוד פעם נופל, ונלחם, ונאבק, ואינו שואל את ה' מה באמת רצונו ממנו, ואינו מבקש מה שביקש דוד המלך, עליו השלום: "הדריכני באמיתך" (תהילים כ"ה) – באמת שלך, וכן: "דרכיך ה' הודיעני", וכן: "אורחותיך למדני" וכן: "בעצתך תנחני", ועוד ועוד, אזי על אף שהוא יושב ולומד תורה בישיבה, ומקיים מצוות, גם הוא אינו יכול להגיע לתכלית ולשליחות שלו בעולם, וחיייו מלאים מלחמות וייסורים מיותרים.

לכן, בעזרת ה' יתברך בספר הזה נלמד כיצד להבין מה ה' יתברך רוצה מאיתנו בכול מהלכי החיים שאנו עוברים, בשביל שכול אחד יזכה להגיע לתכלית, שלמענה הוא נברא. ומלבד שיחסוך לעצמו

הרבה ייסורים וקשיים, יזכה אף לטעום טעם גן עדן בחייו, וכול שכן בעולם הבא.

טעם החיים

בלעדי האמונה אין שום טעם לחיים, שבסופם מחכה בלי ספק מצודת המוות. ונמצא שכול מה שמתייגע האדם וטורח להשיג - לשווא הוא. כי אפילו יגיע למה שרצה להגיע, לא יוכל ליהנות מייגע כפיו לנצח, מאחר שסופו למות. כמו שכתוב: "כאשר יצא מבטן אימו, ערום ישוב ללכת כשבא, ומאומה לא יישא בעמלו שילך בידו" (קהלת ה' י"ד). כל שכן, שאין האדם יודע מתי יבוא יומו, וכול התוכניות שהוא עושה עלולות להיקטע. ובאמת, בכול אופן שלא יהיה, הוא יילקח מהעולם הזה בלי ששיג חצי ממה שקיווה להשיג. כמו שאמרו חז"ל: אין אדם מת, וחצי תאוותו בידו. ועוד, שבכול מהלך חייו הסבל והקשיים מרובים הם מרגעי הנחת שיש בהם, כמו שכתוב: "כי כול ימיו מכאובים וכעס" (קהלת ב' כ"ג).

כל מי שיתבונן סביבו על חייהם של שכניו, של מכריו ושל קרוביו, יראה שכולם מלאים ייסורים תמיד. אם בבריאות, ואם בגידול הילדים, אם בנפש, אם בגוף ואם בממון. וגם אותם 'סיפורי הצלחה', כגון עשירים ומפורסמים, אם יתבונן היטב, יראה שמאחורי סיפור ההצלחה החיצוני עומד בדרך כלל אדם מסכן ומלא ייסורים. ומה עוד, שיש כול כך הרבה מקרים של פשיטת רגל, של התאבדויות, של גירושים וכדומה. כול אלו באים להראות לנו את המציאות בעין ברורה - אין לאף אדם נחת אמיתי בחיי העולם הזה, ובלא האמונה אין טעם לחיים.

אבל על ידי האמונה יש טעם וסיבה לכול דבר, ואפילו אדם, שכול ימיו סבל ומכאוב, ימצא נחמה אמיתית וחזקה באמונה. ואם גם יקבל הדרכה נכונה כיצד לעשות תשובה, יזכה להיוושע מהייסורים. כי בוודאי ה' יתברך אינו חפץ לייסר את האדם, ומטרת הייסורים היא רק לעורר את האדם לתשובה, בשביל שאדרבה, יזכה הוא באמת להתחיל לחיות ולטעום את טעם החיים.

שלום ושלווה

אדם היוצא לרחוב העיר, רואה לנגד עיניו עולם מתוח וכעוס. כולם ממהרים ולחוצים, ובכול מקום נשמעים סכסוכים ומריבות - כול אלו תוצאות של חוסר אמונה. כי אם הייתה לבני העולם אמונה, היו כולם

רגועים ושמחים; והכול היה מתנהל על מי מנוחות, מאחר שכול אחד היה יודע, שחיי מנוהלים בהשגחה עליונה, ואין מקום ללחץ, לכעס ולעצבים וכדומה. וממילא היה העולם יפה מאוד, ונעים מאוד לחיות בו. כי אפילו אדם בודד, שיש לו אמונה, מרגיש נפלא, ומשרה שלום ושמחה בסביבתו. ואם היו כולם בעלי אמונה - בוודאי היה העולם מקום נעים מאוד לחיות בו, וזוהי בעצם הגאולה, שאליה אנו מצפים כול כך.

אפילו מלחמות שבין האומות וכדומה, הכול היה בטל ומבוטל, אילו הייתה אמונה בעולם. כי כול אומה הייתה מסתפקת בשלה, ומקבלת את השגחת ה' עליה באהבה. ואין צורך לומר, שבוודאי היו האומות נוהגות אחת בשנייה בצדקה ובחסד ובעזרה הדדית וכדומה. לכן, בנבואת אחרית הימים נאמר: "וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי ירבו... לא ירעו ולא ישחיתו בכול הר קודשי, כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים..." (ישעיה י"א ו'-ט'). דהינו, שעל ידי שמלאה הארץ דעה - שהיא האמונה - על ידי זה ישרור שלום נפלא. ועוד מובא (למ"ת ח'), שלעתיד לבוא, על ידי שהדעת תגדל, אזי לא יהיה בעולם שום הזק ושום אכזריות, כי תתפשט הרחמנות על ידי הדעת; כי עיקר הרחמים תלוי בדעת.

קיום העולם

בלעדי האמונה אין שום הסבר למה צריך האדם לעשות טוב ולהתרחק מן הרע. למה צריך לחיות חיי חברה מתוקנים ולהקים משפחה. למה צריך מוסריות ואחריות וכדומה. כי אם אין דין, ואין דיין, והמיתה היא סופית, ואין המשך אחריה, מדוע ימנע האדם מרצח ומגזל? מי מכריח אותו לכך? אבל על ידי אמונה הכול מיושב היטב, שיש בורא לעולם והוא צופה ושופט, ועל כול מעשיו יבוא האדם בחשבון.

בלא האמונה איש הישר בעיניו יעשה, ויבגוד בלי היסוס באשת נעוריו, וילך עם אשת איש, אפילו שהיא אשתו של חברו הטוב ביותר, בלי לשים לב כלל, שהוא עובר על מידת היושר הבסיסית ביותר לא לנגוע ולא לחמוד את מה שלא שייך לו.

ורק על ידי אמונה יכול האדם לגבור על יצרו ולזכור, שהוא בסך הכול נברא; ולכול נברא יש את חלקו, מה שהבורא נתן לו. ועליו לשמוח ולהסתפק במה שנתן לו, ולהניח לשאר הנבראים שסביבו לחיות מחלקם, שניתן להם מאת הבורא.

בלא האמונה אפשר להגיע לסברות שהם הפך האמת ממש, כגון: להוכיח שלגנוב ולרצוח זה מוסרי ונכון. ידועים מקרים רבים שבשם ה'אמת והצדק' קמו קבוצות, שגזלו את העשירים כדי לתת לעניים וכדומה. ולא בחלו גם ברצח ובתועבות אחרות. ואילו הייתה להם אמונה, לא היו מגיעים לסברות עקומות כאלה. כי היו יודעים שיש בורא לעולם, ורק הוא קובע מי יהיה עשיר, ומי יהיה עני, ואין התר לשום אדם לעשות דין לעצמו, או לנסות לשנות את השגחת ה'.

כול העולם כולו מלא מטעויות כאלו; כי בלא האמונה כל אחד יכול להחליט על האמת שלו - שהיא בעצם שקר גדול, היכול להביא להרס העולם. וכך צמחו התנועות ההרסניות והמהפכניות, כגון: הפאשיזם, הקומוניזם, הנאצים וכדומה. ואף כיום ישנן תנועות ההופכות את היוצרות בשם האמת. אבל על ידי האמונה מתחברים לאמת של הבורא, שהיא האמת היחידה. כי 'אמת' יש רק אחת, והאמת אינה משתנה לעולם. ולכן, רק היא יכולה לקיים את העולם. ונמצא שהאמונה היא היסוד, שעליו עומד העולם.

אמת

והנה, מאחר שיש לבורא תכלית בבריאת האדם, הייתכן שהבורא ידרוש מהאדם להגיע לתכלית בלי להגיד לו מה היא? הייתכן שהבורא ייתן שכר ועונש בלי להגיד לאדם מה מותר ומה אסור? הייתכן לחשוב שהבורא יסמוך על האדם, שימצא **בעצמו** את התכלית?

אלא ודאי הבורא מוכרח היה לתת לאדם הוראות ברורות לגבי התכלית של קיומו בעולם, ולכן, הוא נתן את התורה והמצוות. ואת הצדיקים המלמדים אותנו מה היא התכלית, ומחדירים באדם '**אמת**', שרק על ידה יכול הוא להגיע לאמונה אמיתית.

ודע שרק על ידי התורה שהבורא נתן - שהיא האמת - אפשר להגיע לאמונה האמיתית. כי בלא התורה יכול כל אחד להחליט מה היא האמת לפי שרירות ליבו ולפי תאוותיו, לצורך דוגמא נתבונן בצורך היהודים היטלר ימח"ש שהגיע לאמת העקומה שלו שהייתה שצריך להרוג ולהשמיד את כול העם היהודי, וכך נבין שלכול אדם יש את מה שהוא מגדיר כאמת ואצל כול אדם האמת יכולה להיות שונה, ואדם שילך לפי תאוותיו ולפי שרירות ליבו, בלי לבדוק מהי האמת כפי שהבורא רואה אותה, יכול לפספס את כול המטרה שבשבילה הוא הגיע לעולם, ובסופו של דבר הוא יצטרך לתת דין וחשבון ולהסביר

מדוע ולמה בחר ללכת לפי האמת שלו והמחיר שהוא יצטרך לשלם יכול להיות כבד מאוד.

שביל הזהב

מי שהולך נגד התורה, בוודאי חי בטעויות קשות ומבולבל מאוד. האחד מחליט לרדוף אחר ממון, והשני אחר נשים, השלישי אחר תאוה זו, והרביעי אחר דמיון אחר, עד שהעולם כולו נעשה מקום שבלתי נסבל לחיות בו - מלא בשנאה, בקנאה, בתחרות, בלשון הרע, בגזל, בנקמנות, באכזריות, ברציחות, בבגידות ובשאר טינפת ולכלוך.

אולם, כאשר בני האדם חיים על פי התורה, וזוכים לאמונה אמיתית, אזי העולם יפה מאוד. כול אחד מתנהג על פי דרכה של תורה - הוא שמח בחלקו - וממילא אינו מסתכל על אשת חברו וכדומה, ובוודאי שאינו נוגע במה ששייך לחברו. הוא מכבד את כולם, רוצה בהצלחת כולם, עושה חסד וצדקה עם כולם, מיטיב עם כולם, עושה משא ומתן באמונה, בלי לשקר, בלי זיוף ובלי מרמה וכדומה - הכול על פי התורה והאמונה הקדושה.

כללו של דבר - על ידי אמונה אמיתית העולם מתוק ונפלא עד מאוד. אם כן, רק מי שחי בדרך התורה, יתכנו לו חיים טובים. אלא שגם התורה אינה מועילה, למי שאינו מחפש על ידה את האמונה. וגם הוא יכול להחטיא את המטרה ולהגיע לטעויות גדולות - כי את עיקר האמת - שהיא האמונה - מקבלים רק על ידי התקרבות לצדיקים הגדולים, שהיו ממשה רבנו ועד היום. ומי שאינו מתקרב אליהם, אינו יכול למצוא את האמונה, אפילו כשלומד תורה ומקיים מצוות.

והראיה היא שהרבה מאוד אנשים מנהלים אורח חיים דתי ואף חרדי, אבל אין להם שום קשר לאמונה! הם לא מדברים עם ה' על מה שעובר עליהם. וכאשר יש להם צרה, הם עושים בדיוק מה שאדם חסר אמונה עושה - רצים לרופא על כול חולי, מתרגזים על כול דבר שאינו לרוחם, דואגים על הפרנסה, נוקמים ונוטרים בסכסוכים של ממון או של ירושות וכו' וכו'.

איש אשר רוח בו

בכול דור ודור ישנו חוט מקשר, שלעולם לא נפסק. ישנם תמיד צדיקים, שקיבלו את דרך התורה מרבותיהם עד משה רבנו. כמו שכתוב במשנה בפרקי אבות: משה קיבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים וכו', והם - וכול ההולכים בדרכם - הם המדריכים את האדם בהבנת התורה והמצוות והתכלית כולה. לכן, צריך כול אחד לחפש מאוד מאוד אחר מנהיג אמיתי, שיש לו בחינת רוח הקודש, שיראה לו את הדרך לקיום התורה. ואין זה מספיק שיתקרב לרב - גדול ככול שיהיה - אם אין לרב הזה את הקבלה מרבותיו, כיצד להביא כול אדם אל התכלית. כי גם כשישנו פסק הלכה ומצוות ידועות ופסוקים מפורשים, מה מותר ומה אסור, עדיין רוב העולם מתקשים לקיים אותם. והם צריכים מדריך בעבודת ה', שידע ללכת עם כול אחד לפי רוחו. כמו שאמרו חז"ל על הפסוק: "איש אשר רוח בו" (במדבר כ"ז י"ח) - היכול להלך כנגד רוחו של כול אחד. כלומר, שברוח הקודש שעליו הוא יודע רוחו של כול אחד ואחד גם בדברים נסתרים (כלי יקר ויקרא). והוא יודע כיצד לעורר כול אדם, ולחזק את נפשו, ולהביא אותו לקיום התורה בשלמות. ומנהיג זה, צריך שיהיה פרוש וקדוש בתכלית הקדושה, ובעל מדרגה נשגבה, ושתהיה לו קבלה ברורה עד משה רבנו - כיצד לתקן את המתקרבים אליו.

מי שאינו מחפש אחר כזה מנהיג, אזי יכול הוא ללמוד תורה כול חייו, ולא למצוא את התכלית, ולחיות בטעות. ועל זה נאמר: "יש דרך ישר לפני איש, ואחריתה דרכי מוות" (משלי י"ד י"ב). וכן אנו אומרים בתפילה: ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו מן התועים". מדובר בשני מיני תועים - אלה התועים לגמרי מדרך התורה, ואלה הנמצאים כביכול בדרך התורה, אבל באמת תועים הם בדרכם בגלל שאינם מחפשים אחר מי שינחה אותם, כיצד לבוא לקיום התורה. וכן מובא (ל"מ קכ"ג):

"העיקר והיסוד שהכול תלוי בו - לקשר עצמו לצדיק שבדור, ולקבל דבריו על כול אשר יאמר כי הוא זה; דבר קטן ודבר גדול, ולבלי לנטות, חס ושלום, מדבריו ימין ושמאל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספרי פרשת שופטים): אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין תאמין לו". משמע מדברים אלו, שהדבר העיקרי שעל ידו יכול האדם לבוא לאמת של התורה, הוא לקבל את ההנחיה של מנהיג אמיתי, שהוא זכה להגיע לאמת התורה. ועוד מובא (למ"ת ח):

"... אבל באמת צריכים לחפש ולבקש מאוד מאוד אחר מנהיג אמיתי כזה, וצריך לבקש מאוד מה' יתברך, שיזכה להתקרב למנהיג אמיתי, כדי שיזכה לאמונה אמיתית בשלמות. כי כשמתקרבים, חס ושלום למנהיג של שקר, על ידי זה באים, חס ושלום, לאמונות כוזבות... ועל כן צריכים לחפש ולבקש מאוד אחר מנהיג אמיתי להתקרב אליו", מנהיג שלא רודף אחרי הממון, ולא רודף אחר הכבוד, בעל מידות טובות ומתוקנות וכו'.

אזהרה חשובה!

חשוב מאוד לציין כאן, שעניין זה של חיפוש וביקוש אחר מנהיג אמיתי, נעשה אך ורק על ידי תפילה. כי לדעת מי הוא מנהיג אמיתי, ומי הוא מנהיג השקר, לא ביד האדם להשיג על פי שכלו ולפי הבנתו, ורק מי שהוא חזק ביותר במידת השלום, ומתרחק בתכלית מכול צל של מחלוקת, ונזהר בכול נפשו לא לזלזל בשום יהודי, וכול שכן, בשום מנהיג או בקבוצה בישראל, רק הוא יכול למצוא את המנהיג האמיתי על ידי תפילה. על כן, אין עצה ואין חכמה ואין תובנה כנגד ה', כי אם להרבות בתפילות ובתחנונים, שיזכה להתקרב למנהיג האמיתי, כדי שיזכה לאמונה אמיתית.

פרק שני – דרגות האמונה

האמונה מתחלקת ל-3 דרגות:

דרגה ראשונה (פשוטה) – שמאמין, שכל מה שקורה לו ולאחרים הוא מאת ה' יתברך בהשגחה פרטית, אפילו המקרה הקטן ביותר.

דרגה שנייה (בינונית) – שמאמין, שההשגחה של הבורא היא תמיד אך ורק לטובה, וממילא יודע שכל מה שקרה לו ומה שיקרה לו – הכול לטובה.

דרגה שלישית (עליונה) – שמאמין שיש תכלית לכל דבר שה' עושה, ומחפש איך להכיר ולדעת את הקדוש ברוך הוא בכל מה שעובר עליו.

שלוש דרגות אלה הן באמת דבר אחד, כי האמונה היא אחת – שמאמין, שאין עוד מלבדו יתברך, וכול מה שקורה בעולם הכול בהשגחה פרטית. ומאחר שהכול מה' יתברך, אם כן הכול בוודאי לטובה. כי תכלית הבריאה להיטיב עם הברואים. וכן בוודאי לכל דבר יש סיבה ותכלית, שהיא ללמד את הברואים להכיר את ה' יתברך ולדעת אותו, כי לא יתכן שהבורא יעשה דבר בלי תכלית.

ונבאר כל דרגה בפני עצמה בפרק זה:

הדרגה הראשונה - ככה ה' רוצה.

הדרגה הראשונה – היא האמונה שה' יתברך הוא השליט היחיד בעולמו. וכל מה שקורה בעולם – הכול ממנו בהשגחה מלאה ומדויקת. כמו שכתוב: "ריבון כל המעשים". שפירושו: "השולט על כל המעשים". וכמו שמובא בשלושה עשר עיקרים של הרמב"ם לומר בכל יום: אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים. והוא לבדו עשה, עושה ויעשה לכל המעשים. במילים אחרות – כל מה שנעשה בעולם, מהדבר הפעוט ביותר, ועוד לדבר הגדול ביותר, הכול ה' עושה.

לכן, צריך שתאמין שכל מה שעובר עלייך, בין ברוחניות ובין בגשמיות, בין שזה בא לך ממקרי הטבע, בין שזה מבני אדם, ובין שזה בא לך מעצמך – הכול ברצון ה' יתברך, ובמילים אחרות – ככה ה' רוצה.

להקדים האמונה לשכל

בכל פעם שקורה לאדם דבר שלא לפי רצונו, צריך הוא להקדים את האמונה לשכל: ככה ה' רוצה.

זהו כלל גדול – האמונה צריכה תמיד להיות בראשית המחשבה. ולפני שהאדם מתחיל להשתמש בשכל, ולהבין מה שמבין, ולהגיע למסקנות כאלה או אחרות, המביאות אותו לתלות את צערו בסיבות טבעיות: או להאשים את פלוני, את אלמוני, את אשתו, את חמותו וכדומה: או לרדוף את עצמו, וליפול להאשמות עצמיות וכו' וכו', חייב הוא להקדים את האמונה, שככה ה' רוצה. הכול בהשגחתו יתברך, וכול הגורמים לצערו הם רק המקל ביד ה' יתברך.

רק אחרי שמאמין באמונה שלמה, שאין עוד מלבדו, ואינו מאשים אף אחד בצערו, לא את פלוני המצער אותו, ולא את אלמוני, שבגללו נגרם לו צער; ואינו תולה בשום גורם אחר, מלבד ה' יתברך בעצמו – שהוא המביא עליו את הצער לטובתו – רק אז מותר לו להפעיל את השכל. וגם רק על מנת להבין מה ה' יתברך רוצה ממנו **בשביל לקרב אותו אליו**; ומה עליו לתקן במעשיו על פי התורה ועל פי השכל הישר. שעל ידי זה הוא יזכה להכיר ולדעת יותר את ה'.

לדוגמא: אדם שאינו חי על פי האמונה, אזי כאשר יש לו כאבי רגליים, הוא מאשים את הנעליים שאינן טובות, דהינו שתולה בטבע. וכאשר הוא מפסיד כסף, הוא מאשים את עצמו על טיפשותו. וכאשר אינו מצליח להתקדם בעבודה, הוא מאשים את המנהל וכדומה. זה נקרא

שמשתמש בשכל לפני האמונה. כי אף על פי שיתכן מאוד, שאכן הנעליים אינן טובות. ובאמת, הוא נהג בטיפשות, ובאמת, המנהל אינו הוגן – אחרי הכול אלו רק הסיבות הנראות לעין; ומעליהן עומד ה' יתברך, שהוא שהשגיח, וסובב אותן בשביל לעורר אותו לתקן דבר מה הרבה יותר עמוק מעצם הטעות או מהתקלה הנראית לעין. הדרך הנכונה, כאמור, היא כאשר מקדים את האמונה לשכל, דהינו שמאמין – ה' יתברך רצה שיכאב לי; ה' יתברך רצה שאפסיד את הכסף; ה' יתברך רצה, שהמנהל לא יקדם אותי. וגם צריך שיאמין, שהכול לטובה. ורק אחרי כן ישתמש בשכלו בשביל להבין מה ה' רוצה ממנו.

רמזים

בהמשך יבואו, בעזרת ה', כמה יסודות כיצד לפרש את הרמזים שבכול דבר. אך לצורך הבנת הפרק נביא בקיצור נמרץ כמה דוגמאות למקרים שהזכרנו.

כאבי רגליים: האמונה נקראת 'רגל', שעליה עומדת כל התורה כולה. הרגליים מרמזות על גאווה, כמו שכתוב: "אל תבואני רגל גאווה" (תהילים ל"ו). גם הממון נקרא רגל, כמו שכתוב: "ואת כל היקום אשר ברגליהם" (דברים י"א) – זהו ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו (פסחים קי"ט). לשון הרע נקרא רגל, כמו שכתוב: "לא רגל על לשונו" (תהילים ט"ו). אישה נקראת רגל, כיוון שעליה עומדים הצלחת הבעל והבית כולו, וכמו שכתוב: "רגלי חסידיו ישמור" (שמואל א' ב') – זו האישה.

לכן, מי שיש לו כאב ברגל צריך לבדוק את עצמו אם פגם באחד מהדברים הללו. כגון שפוגע באשתו, או שחלש באמונה, או שמלא בגאווה, או שמדבר תדיר לשון הרע, או שנכשל בממונות או בגזל, או אינו נותן מעשרות וכו'. ומה שימצא בעצמו, יעשה על כך תשובה. הפסדים כספיים: עשויים לרמז על גזל, או שאין נותנים מעשר, או שהוא חייב כסף מגלגול קודם וכדומה.

עיכוב בקידום עבודה: כל התפקידים והמנויים שבעולם, אפילו המנויים הפשוטים ביותר – כולם נקבעים בשמיים בראש חודש ניסן. כמובא בגמרא (בבא בתרא צ"א): אפילו האחראי על תורנות ההשקיה בשדות – ממנים אותו מן השמיים. לכן, אם לא נבחר לתפקיד מסוים, זה משום שלא בחרו בו בשמיים לתפקיד הזה. וזהו ניסיונו, שיאמין שהכול בהשגחה. המנהל אינו קובע כלום, ולא ישנא אותו, ולא יכעס

עליו, אלא ימשיך לאוהב אותו כמקודם. ויתחזק להתפלל ולבקש מהבורא, שייתן לו את התפקיד. ויאמר: ריבוננו של עולם, אם זה טוב בשבילי, שעכשיו אקבל את התפקיד החדש הזה – תיתן לי אותו, ושצליח בו, כי הכול בידיים שלך. ואם זה לא רצונך, שאקבל את התפקיד – תעזור לי להישאר על מקומי ולהצליח, ולהיות שמח בחלקי.

מי אוחז במקל?

הכלל הוא, שההשגחה היא העומדת מאחורי הסיבות. משל למה הדבר דומה? לאדון שאוחז במקל, ומכה בו את עבדו. ברור שהעבד רואה את האדון המכה אותו, ולא עולה בדעתו להאשים את המקל, או לכעוס על המקל, או לנסות לפייס את המקל...

כך הוא ממש בכל מקרה שמצער את האדם – הסיבות והגורמים הנראים לעין הם מקלות, ומי שאוחז בהם הוא ה' יתברך בעצמו. וכל השתדלות או פנייה כלפי הסיבה הנראית לעין היא דבר מגוחך, כמו שאדם עומד ומדבר עם מקל.

אדם שעובר צער או דבר שאינו לרוחו, או לא כרצונו, צריך לזכור: אני נמצא עתה בניסיון של אמונה. והוא חייב להשליך את השכל, ולהתחזק אך ורק באמונה, שהכול ברצון ה'! והכול לטובה! וההשתדלות העיקרית שלו היא תפילה – לפנות לבורא עולם ולשוחח איתו על הכול.

בעל הבחירה

הייסורים באים על האדם בשלושה דרכים:

א. באים ע"י סיבה טבעית

ב. באים ע"י אדם אחר

ג. באים ע"י הטעויות והכישלונות שלו בעצמו

כאשר הייסורים שיש לאדם באים לו מסיבה טבעית, כגון חולי וכדומה, אף שגם בזה יכולים להיות לאדם ניסיונות בלתי קלים באמונה, בכל זאת קל לו יותר להבין, שזו רק סיבה שגולגלה משמיים, ושצריך לפנות אל ה' יתברך שיעזור לו. וגם אם יתלה תקוותו ברופאים, ואלה לא יועילו לו, הוא בוודאי יפנה אל האמונה.

לעומת זאת כאשר לאדם נגרם צער על ידי אדם אחר, הוא טועה וחושב שזה כבר לא בידיים של הבורא בלבד, מאחר שעומד כאן אדם שיש לו בחירה, ואפשר לכאורה לפנות אליו ישירות, ולהשפיע עליו לשנות את התנהגותו או את מעשיו. לכן, לא עולה על דעתו כלל להתפלל אל ה'. כי השכל אומר לו: הנה עומד מולך אדם בעל בחירה, תדבר איתו, ותסתדר איתו, או תילחם בו וכדומה.

אבל האמת בוודאי אינה כן. כי אין עוד מלבדו יתברך, וכל בני האדם ביד ה' יתברך. והוא יתברך מקשה את ליבם, או מרכך את ליבם כפי רצונו. ולכן, גם כאן העצה העיקרית היא תפילה. וכאשר יפיס את בורא העולם, והבורא יהיה מרוצה ממנו, אזי אותם בני אדם, שעד עכשיו הזיקו לו, הבורא ישנה את ליבם, והם יהיו המיטיבים שלו.

רק הבחירה שלך בידך

דע! אמנם האדם שעומד מולך, יש לו בחירה לעשות טוב או רע, ובוודאי אם יעשה רע, יש לו חשבון עם ה'. אבל מאחר שמשמייים רוצים שתסבול צער, אזי הקדוש ברוך הוא מגלגל חובה על ידי חייב. והוא משתמש באדם חייב, שעל ידי בחירתו הרעה הוא יהיה המקל של ה' יתברך להכות אותך. ממילא, אין לך שום אפשרות להשפיע על בחירתו של זה שעומד מולך. והבחירה היחידה שיש לך היא להיטיב את מעשיך, ולהתפלל ולשוחח עם ה', ולפייס אותו שימחל לך ויעזור לך. וכשהבורא יהיה מרוצה ממך, הוא ישנה את הבחירה של האדם העומד מולך. והוא כבר לא יצער אותך, ויתכן שאף ייטיב לך.

אין אשמים

אין בעולם טעות גדולה יותר, מאשר להאשים אחרים בצער שלך. ברגע שהאדם מאשים מישהו בייסורים שיש לו - יהיה מי שיהיה - זהו פגם גדול מאוד באמונה. דבר זה גורם שה' יתברך מסיר את השגחתו מעליו, והוא אף נותן אותו ביד אותו אדם שהוא מאשים.

מה שמתרחש בראשו ובליבו של אדם אומלל זה אחת מכמה אפשרויות:

במקרים שאין לו מה לעשות נגד אלו הגורמים לו לצער, כגון: בנקים, שופטים, שוטרים וכדומה, הוא נופל לייאוש גמור. ויש שמגיע אף למחשבות של התאבדות, רחמנא ליצלן, משום שחושב שבמקרים כאלה ה' יתברך לא יכול לעזור לו.

ואם מי שמצער אותו הוא סתם אדם כמותו, כגון: אשתו, שכנו, חברו וכדומה, אזי כל היום וכל הלילה הוא עסוק במחשבות כמו: "אני אשלח לו את פלוני שידבר איתו" או "אני אתנקם בו" או "אני אשלח לו בריונים" וכדומה. והוא לא נרדם בלילות, ונפשו סוערת, והוא יכול להגיע לכל מיני מצבים של כעס, שנאה ונקמה. ואף הוא עלול לגרום נזק או צער לאותו אדם, כי הוא חושב שהוא סיבת כל צרותיו, והוא הופך מנרדף לרודף, וע"י זה הוא מעורר את כעסו של הבורא עליו. נמצא שהייסורים של האדם שמאשים אחרים בצער שלו, הם קשים, והוא מרגיש, שאין לו שום מוצא מהם. מאחר שלדעתו הייסורים שיש לו באים מבני אדם אחרים, ואין לו שום שליטה או השפעה עליהם. אם כן, מה בידו לעשות?

אבל צריך שידע, שיש לו מה לעשות. והחיים שלו בידיים שלו, ולא בידיים של אחרים. כי זה בידיים שלו לפנות ולדבר עם בעל הבית של העולם, שהוא הקובע היחיד לכל מה שקורה לו בחיים. ומהבורא יתברך הוא יוכל לקבל את כל הטוב והישועות שצריך, אם רק יבקש ויתפלל על כך.

אפשר לעזור?

העצה היחידה שיש לכל הבעיות היא **ללמוד אמונה**, וללכת על פי העצות ועל פי הדרכים של האמונה, כפי שנלמד בספר הזה. מי שמוכן לשמוע, וללכת בדרכים אלו - יפתור בקלות כל בעיה שיש לו, ולכן, באמצעות הדרכה נכונה אפשר לעזור לו. אבל מי שבא לבקש עזרה, ורוצה לקבל פתרון שהוא לפי השכל ולפי ההבנה שלו, דומה לחולה שבא אל הרופא, ומבקש ממנו שירפא אותו לפי הבנתו. התוצאה היא, שהרופא שואל אותו: אם אתה יודע כיצד לרפא את עצמך, בשביל מה באת אליי? אם אתה מבקש להיות בריא, תשתוק ותקשיב להוראות שלי, ובעזרת ה' תהיה בריא.

חצי חצי

יש שמודים באמונה בחצי פה. כגון, שבאים לבקש עצה לשלום בית, והרב מסביר להם שכל צער, שהאישה גורמת להם, הוא מאת ה', ורק תשובה תועיל להם. ואז הם אומרים: "בוודאי אני מסכים שהכול מה', אבל... אבל למה היא עושה לי את זה? מה עשיתי לה? היא לא מבינה שהיא הורסת את הילדים...?" כלומר, שאחרי הכול הם עדיין נשארים עם ספקות, וממשיכים להסתכל על מי שגורם להם סבל כעל

מציאות. כמו אותו כלב, שנובח על המקל, ולא על מי שמחזיק את המקל. ואינם מבינים, שהישועה קרובה, אם רק יתעוררו לתקן מה שהם צריכים לתקן אצל עצמם. וממילא, הם נשארים גם בצרה וגם בייסורי הנפש ובהאשמות ובטענות שלהם.

ולאנשים האלה צריכים לומר: אתה רוצה להיות צודק? אין בעיה. תמשיך להיות צודק, עד שתבין שהבעיה היא אצלך, ותתקן את עצמך, ותתחיל לחיות באמונה, שאין עוד מלבדו; ואז תחיה בגן עדן. אי אפשר לברוח מהמציאות - אדם צריך לחיות באמונה. נקודה. כלומר, להאמין שאין עוד מלבדו. וכל הבעיות שיש לו הם מאת ה' יתברך; ורק עם ה' יתברך יש לו עסק; ורק כאשר הבורא יחליט, רק אז יעברו הייסורים שיש לו.

אדם חייב להבין את זה היטב - יש לך בחירה על החיים שלך ועל הגורל שלך - החיים שלך בידיים שלך, ולא בידי אחרים! כי החיים של כל אחד נראים בדיוק כפי המעשים שלו, ואין מציאות בעולם שאדם סובל סתם. וכאשר יעשה תשובה, הכול יתהפך לטובה, וגם השונא הגדול ביותר שלו יהפוך להיות אוהב.

ביד אדם אל אפלה

אדם שנמצא בסכנה: מלפניו יש תהום, ומאחוריו נמצאים בני אדם, הרוצים להרוג אותו - טוב יותר שיקפוץ לתהום, מאשר יפול בידי בני אדם, כמו שאמר דוד המלך, עליו השלום: "נִפְלֵה נָא בְּיַד יְהוָה כִּי רַבִּים רַחֲמָיו, וּבְיַד אָדָם אֶל אֶפְלָה..." (שמואל ב', כ"ד י"ד). וזאת מהסיבה שהבאנו לעיל, שכאשר אדם המאמין עומד מול סכנה טבעית, הוא נשען אך ורק על ה' יתברך, וצועק אליו בכל כוחו, אז ה' יתברך משגיח עליו, ועושה לו נס. מה שאין כן, כאשר הוא עומד מול אדם אחר, והוא מפנה את ההשתדלות שלו כלפי אותו אדם, ואינו נושא את עיניו אל ה' יתברך בלבד, אזי ה' יתברך אינו משגיח עליו בהשגחה מלאה, ויכול הוא ליפול בידי שונאיו. וכל שכן, אם שוכח לגמרי את מציאות ה', ורואה מולו רק בני אדם, אז ה' יתברך מסיר השגחתו ממנו, והוא בודאי נופל ביד שונאיו.

אנשים או נחשים

כך מסבירים המפרשים את מעשה השלכת יוסף לבור: האחים של יוסף שנאו אותו, והחליטו להרוג אותו. כאשר ראה ראובן, שהאחים חזקים בדעתם להרוג את יוסף, רצה להציל אותו מידם. לכן,

הציע להם להשליך אותו לבור ריק... ריק אומנם ממים, אבל מלא בעקרבים ובנחשים ארסיים...

ולכאורה, יש כאן פליאה גדולה. מה עלה בדעתו של ראובן? איזה מעשה הצלה הוא זה? ומה תועיל השלכת יוסף לבור מלא בשרצים ארסיים? הלא בודאי כאשר ינחת על ראשם, הם יכישו אותו ויהרגו אותו. וטוב יותר שיישאר יוסף ביד אחיו, ואולי יוכל לעורר את חמלתם, ולא יהרגו אותו.

התשובה היא שראובן ידע, שיוסף הצדיק הוא בעל אמונה; והיה לו ברור שתכף שיוסף ירגיש בסכנה מהנחשים ומהעקרבים, מיד יצעק אל ה' בכל ליבו; ואז ה' יתברך בודאי יציל אותו מהם. כי כך עשה הקדוש ברוך הוא עם הטבע, שתכף שאדם צועק אליו **בכל ליבו** - הטבע חייב להשתנות. כמובא (ליקוטי הלכות ברכות השחר ה'): "תנאי עשה הקדוש ברוך הוא עם הים, שיבקע לישראל. פירוש, שה' יתברך הזהיר את הנהגת הטבע ואת כל המלאכים הממונים על הנהגת העולם, שיתנהגו בטבע זה, שתכף שיתפללו ישראל, וירצו לשנות את הטבע, הם מוכרחים לעשות כרצונם.

לכן, ראובן היה סמוך ובטוח, שבכך הוא מציל את יוסף, על אף שידע שהבור מלא בנחשים ובעקרבים. וזהו שכתוב שם בפרשה: "ויצילהו מידם". כי הצדיקים יודעים מהי כוחה של תפילה; והם יודעים בוודאות גמורה, שכאשר אדם צועק אל ה' יתברך, אזי הטבע מיד משתנה.

לעומת זאת, ראובן לא סמך על אמונתו של יוסף הצדיק בניסיון מול בני אדם. כי ידע את הקושי שבעמידה בניסיון כזה, וחשש שבשעת הניסיון יוסף יתבלבל, ויפנה אל אחיו בתחנונים או בניסיונות פיוס ובשכנוע, כגון שיאמר להם: "אחיכם אני", או "רחמו על אבא", וכדומה. כמו שאכן היה, שיוסף התחנן לאחיו, כמו שמובן מהוידוי של האחים: "אבל אשמים אנחנו על אחינו, אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו" (בראשית מ"ב כ"א). ואם כן, מאחר שלא יסמוך על ה' לבדו, אזי השגחת ה' לא תהיה עליו בשלמות, והאחים יהרגו את יוסף בלי שום מניעה.

ברור שכאשר הושלך יוסף אל הבור, הוא לא פנה אל הנחשים או אל העקרבים בתחנונים שיניחו לו, אלא צעק לה' בכל ליבו, ולכן ה' אכן הציל אותו מהם.

דע לפני מי אתה עומד

כשאדם עומד מול אדם אחר המצער אותו, כגון: נהג שעצר אותו שוטר, או בעל שאשתו או ילדיו מצערים אותו, או אישה שבעלה או ילדיה מצערים אותה, וכל היוצא בזה, עליו להחליט באופן חד משמעי בפני מי הוא עומד, כמו שאומרים: "דע לפני מי אתה עומד!" אם הוא מחליט שהוא עומד מול ה' יתברך ושה' יתברך הוא זה ששלח לו את הניסיון הזה, אזי הוא לא יתחנף, ולא יתחנן; ולא יעשה שום השתדלות להשפיע על אותו אדם שיניח לו. וכל שכן שלא יכעס, ולא יבזה, ולא יקלל אותו. אלא יפנה למי שמשגיח עליו, כי הוא זה שהביא עליו את הניסיון הזה, והוא היחידי שיכול לעזור לו - הבורא.

ויש בזה מדרגות שונות. כי גם אם קיבל את הניסיון באמונה, ודיבר עם ה', ועשה תשובה, ואחר כך ניסה בכל זאת לפנות אל אותו אדם בניסיון להשפיע עליו - גם זה פגם באמונה שלו בהשגחה הפרטית. מאחר שזה מראה, שסוף כל סוף עדיין נשארה בתוכו נקודה, שבה הוא חושב, שמי שעומד מולו הוא מציאות בפני עצמה. כביכול, ההחלטה היא גם ביד אותו אדם, ולא ביד ה' לבד. והוא אינו חי באמונה האמיתית, שכל בני האדם הם ביד ה', וצריך לפנות אל ה' יתברך בלבד, ולא לשום אדם.

המכתב

איך להתנהג לאדם שמצער אותנו?

נתאר לעצמנו מצב שבו הדוור מביא לנו מכתב עם בשורה רעה, כגון: מכתב מבית המשפט, או מכתב ממס הכנסה או דו"ח תנועה שאנחנו צריכים לשלם, האם נכעס או נצעק על הדוור? כמובן שלא!, הדוור הוא בסך הכול "שליח" שעושה את עבודתו.

וזאת בדיוק הסיבה שלא נצעק ולא נתעצבן על האדם שמצער אותנו, משום שהוא בסך הכול "שליח" שהביא לנו "מכתב" וכדי לפתור את הבעיה בצורה הטובה ביותר, אנחנו צריכים לפנות למי ששלח לנו את "המכתב" והוא - ה' יתברך.

לא ליפול לעצבות מהכישלון

גם כאשר האדם סובל עקב טעויות, כישלונות, כלומר דברים התלויים לכאורה בבחירה שלו, צריך הוא לדעת שאומנם לפני שהוא טעה, הייתה לו בחירה לא לטעות; אבל עכשיו, אחרי שכבר טעה, צריך הוא להאמין - שיש לבורא מסר בשבילו! ולכן אין לו סיבה להיות מאוכזב

מהכישלון, אלא הוא צריך לבדוק ולחפש מהו המסר שה' רצה להעביר לו, דרך הכישלון.

ההסבר לכך הוא פשוט: בודאי אדם המאמין יודע, שכאשר הוא מצליח, זה רק מפני שמשמייים עזרו לו להצליח - בזה חייב כול אדם מאמין להודות. ואם הוא חושב שההצלחה שלו תלויה רק בעצמו, זה מראה שיש לו גאווה - שאומר 'אני הצלחתי'. לכן, כולם אומרים תמיד בעזרת ה', בחסדי ה', ה' עזר לי, וכו'. ולכן חייב האדם המאמין להודות, שגם אם הוא נכשל עקב טעות, גם זה אך ורק מפני שמשמייים לא עזרו לו, ועליו לקבל את הכישלונות שלו באמונה ובאהבה, וללמוד מהם.

נמצא שאם האדם לא מקבל את כישלונותיו באמונה, שגם הם מאת ה', זה מתוך גאווה. ומאחר שאת הכישלון הוא תולה בעצמו, ברור שגם את ההצלחות שלו הוא תולה בזכות עצמו. ומה שאומר בעת ההצלחה: ברוך ה', ה' עזר לי, וכדומה, זה הכול רק חיצוני אצלו. כי המבחן האמיתי לאמונה הוא דווקא כאשר האדם נכשל, שאז הוא צריך להודות, שגם בכישלון יש מסר מהבורא. לכן אין לו ליפול לעצבות, ולא לכעוס על עצמו שנכשל.

הכלל היוצא מפרק זה הוא, שבכל צער או חיסרון שיש לאדם, בלא יוצא מן הכלל, צריך הוא להאמין - **ככה ה' רוצה!**

למה ומדוע?

אדם שנמצא בדרגה הראשונה של האמונה, שמאמין בהשגחה הפרטית, הוא בכיוון הנכון לחיים של אמונה ואושר.

אבל עדיין חסרה לו הדרגה השנייה, כי אף על פי שמאמין שהכול מה', עדיין יכולות להיות לו שאלות וטענות על ה'. למה ה' עשה לי את זה? לא מגיע לי. אני אדם טוב. למה אני צריך לסבול? הלא פלוני אלמוני יותר רשע ממני, ולמה הוא לא סובל? ועד כהנה וכהנה שאלות, תלונות ותרעומות מוכרות וידועות.

שאלות וקושיות אלו הן למעשה פגם גדול באמונה בה' יתברך. כי מאחר שמאמין שהכול מה' יתברך, חייב גם להאמין שהכול בודאי לטובה. כי ה' יתברך הוא טוב, ואין רע יוצא ממנו. ואי אפשר שאדם יאמר: אני מאמין בה', ובו זמנית יחשוב שמה שעובר עליו זה רע; כי הוא סותר את עצמו, מאחר שעל פי האמת ועל פי האמונה הכול לטובה. ולכן, בשביל להגיע לאמונה שלמה, חייבים לעבוד על הדרגה הבאה.

הדרגה השנייה - הכול לטובה.

הדרגה השנייה היא האמונה שהכול לטובה. כלומר שמאמין, שכל מה שקורה לו הוא לטובתו, אף על פי שנראה לו שזה לרעתו.

בהרבה מקרים ניתן לראות בבירור, כיצד דבר שנראה כמשהו רע, מתגלה אח"כ כטובה. כל אחד שיש לו התבוננות, רואה את זה במהלך החיים שלו. לדוגמא: אדם ממהר לעבודה, ומגיע לתחנת האוטובוס בדיוק כאשר האוטובוס עומד לצאת לדרכו. הנהג סוגר את הדלת בפניו, מתעלם מנקישותיו ונוסע...

כמובן, אותו אדם אינו יכול לקבל באהבה את מה שקרה לו, הן מחמת הביזיון שיש לו מהזלזול של הנהג, והן מעצם האיחור שנגרם לו. אבל כאשר מתגלה לאחר מכן. שהאוטובוס שהוא רוצה לעלות אליו היה מעורב בתאונה קטלנית, הוא מקבל את הדברים קצת אחרת... הוא מודה בדמעות של התרגשות לה' שהצילו, והוא מברך את הנהג, שקודם היה רשע בעיניו, באלף ברכות.

כמובן, בזמן הניסיון אין לאדם אפשרות לדעת מה יהיה אחר כך, כי הוא אינו צופה ויודע עתידות, לכן הוא מתרגז על שיבוש בתוכניות שלו. אבל הבורא היודע את כל העתידות, שומר על האדם תמיד, כמו שכתוב: "שומר פתאים ה'" (תהילים קט"ז ו'). ואף אם לא ארעה שום תאונה לאוטובוס, יש סיבות נסתרות רבות, מדוע זה לטובה, שלא עלה על האוטובוס, סיבות שרק הבורא יתברך יודע. ועל האדם להאמין שזה לטובה, ולא להאשים את הנהג או את מי שעיכב אותו או את עצמו.

זו רק דוגמא פשוטה ושטחית, כי באמת בכל המצבים שעוברים על כל אחד, יש לבורא שיקולים וסיבות שונות, מדוע להנהיג כך אותו אדם, שיקולים שבשעת הניסיון הם בהכרח נסתרים מהאדם. אם יעמוד בניסיון האמונה, יוכל ברוב הפעמים להבין מה היא הטובה שהייתה במה שעבר עליו; אך ישנם גם דברים שיישארו נסתרים ממנו עד לשלב מאוחר יותר בחייו; או שיישארו נסתרים עד לאחר מותו, או עד שיבוא משיח, ויספר לכל אחד בדיוק מה עבר עליו, ומה הייתה הטובה בכך.

הכלל הוא, שרק הבורא רואה ויודע בעומק את המסלול, שהאדם צריך לעבור בחייו, בגשמיות וברוחניות, לכן הוא היחידי שיודע את הטובה שתצמח מכל דבר. ודע שבהכרח לא יוכל האדם לראות את הטובה בזמן הניסיון. כי אם כן, לא יהיה זה ניסיון כלל. לכן, הדרך היחידה לעמוד בניסיון היא רק על ידי אמונה שהכול לטובה.

מעשה שקרה

הנאצים ימח"ש, לפני שהפסידו במלחמה, חילקו כיכרות לחם לעוברים ושבים במחנות הריכוז, בין האנשים היה יהודי תמים וצדיק שהמתין בסבלנות בתור לקבלת הלחם. הוא קיבל כיכר אחת של לחם והמשיך בדרכו, לפתע הוא הרגיש יד גדולה תופסת אותו, הוא הסתובב וראה אדם שחור תופס אותו והוא מצווה על היהודי שימסור לו את כיכר הלחם שברשותו, היהודי סרב והאדם השחור קרא לעוד חמישה אנשים שהכו את היהודי התמים והצדיק ולקחו ממנו בכוח את כיכר הלחם.

היהודי החל לבכות על שגנבו לו את הלחם. אך לא היו לו שאלות על דרכי ההנהגה של הקדוש ברוך הוא, והוא מלמל לעצמו: **"כול מה שעושה ה' - לטובה הוא עושה."**

לאחר חצי שעה שהיה שכוב על הרצפה מהמכות החזקות שקיבל, הוא קם, וראה שכול המחנה מת, חוץ ממי שלא אכל מהלחם. הוא הבין שהנאצים הרעילו את הלחם שחילקו, והוא היה שמח ומאושר על כך שגנבו לו את הלחם וחיוו ניצלו בזכות המכות שקיבל.

הלכה ולא חסידות

ואם תאמר, שהאמונה שהכול לטובה היא השגה נשגבת, השייכת רק לבעלי מדרגה או לגדולים בחסידות, אין הדברים כן. אלא היא מובאת ב'שולחן ערוך' (אורח חיים סימן ר"ל סעיף ה') כפסק הלכה לכלל ישראל: **"לעולם יהא אדם רגיל לומר - כל מה דעביד רחמנא לטב עביד"** (כל מה שעושה ה' – לטובה הוא עושה).

וכמו שיש חיוב על כל יהודי לקיים כל הלכה הכתובה ב'שולחן ערוך', בין בהלכות שבת ובין הלכות תפילה ובהלכות קריאת שמע וכדומה, כך מחויב הוא לקיים גם פסק זה. ומה עוד, שפסק זה – אין עליו שום מחלוקת בפוסקים. לכן, ידע האדם, שאם הבורא ציווה עליו להאמין שהכול לטובה- זה אפשרי לקיים את זה. ועל ידי העבודה ועל ידי ההדרכה שבפרק זה, יוכל להגיע ולקיים את זה. התורה היא לא בשמיים, ועל האדם לחיות באמונה שהכול לטובה.

'הכול' ולא 'כמעט הכול'

והנה לשון ה'שולחן ערוך' היא: **"כל מה שעושה ה' - לטובה הוא עושה"**. לא **'כמעט הכול'**, אלא **הכול-הכול** ממש! ואי אפשר לומר: **'אני מאמין, שהכול לטובה, חוץ מהמקרה הזה והזה'**. וזהו דבר שרוב

העולם נכשלים בו, שאפילו כאשר הם מוכנים להגיד שהכול לטובה, זה רק עד גבול מסוים; עד שקורה להם מקרה, שהם אינם מוכנים לקבלו. כגון שמהווה מכשול לתוכניות שלהם, או נוגע בכיס שלהם, או בכבוד שלהם, או סתם מתנגש ברצון שלהם - שם הם כבר לא מוכנים לקבל שהכול לטובה. נמצא שהם אומרים שהכול לטובה, חוץ מהמקרה הזה. והם אינם מקיימים את הכלל שהכול לטובה, הכול ממש, בלי יוצא מן הכלל.

ועוד, כאמור לעיל, האמונה שהכול לטובה אינה דבר נפרד מעצם האמונה בהשגחה הפרטית, אלא היא ביטוי לאמונה בהשגחה הפרטית - שמאמין שהכול בהשגחה פרטית. ומאחר שכול דבר שקורה לו הוא בהשגחה של הבורא, והבורא עושה רק טוב, ממילא יוצא שהכול לטובה. וכאשר הוא אינו מאמין באיזה דבר שהוא לטובה, נמצא שהוא לא מאמין שזה מהבורא. אי אפשר להפריד בין הדברים - אם אתה מאמין שזה מה' - תאמין גם שהכול לטובה.

מה זאת אמונה?

כל מקרה שהאדם מבין בשכל שהוא לטובה, עדיין אין הכרח לומר שיש לו אמונה שהכול לטובה. כי במה שהשכל מבין, אין עיקר האמונה. כי עיקר האמונה הוא רק במקום שההבנה נגמרת, והאדם אינו מבין דבר בשכלו, שם צריך האדם שתהיה לו אמונה. כלומר, ברגע שהשכל אומר לאדם שקרה לו דבר רע, והאדם מאמין שקרה לו דבר טוב, כלומר שהאמונה שהכול לטובה גוברת על השכל והאדם משליך את שכלו, ומאמין שכל מה שעובר עליו הוא לטובה, והוא שמח ומודה לה' בכל ליבו - רק אז אפשר לומר, שיש לו אמונה שהכול לטובה.

גם אם קורה לאדם דבר הנוגד את רצונו, צריך האדם לבטל את רצונו לפני רצונו של הבורא יתברך. אבל את זה אין האדם יכול לעשות, אלא על ידי האמונה שהכול לטובה. כי אם אין לו אמונה שהכול לטובה, איך יבטל רצונו? מי יכול להסכים, שיקרה לו דבר רע? אבל על ידי אמונה שהכול לטובה הוא מבין שיש לבורא סיבה לכל דבר. כי רק הבורא יודע את המסלול שהוא צריך לעבור. ובכוח האמונה הזאת יכול הוא לבטל רצונו מפני רצונו של הבורא, ולקבל באהבה את כל מה שהוא צריך לעבור בעולם הזה.

הכול טוב

כאשר האדם מתחזק ומאמין שהכול לטובה, באמת יהיה לו הכול טוב. כמובא: **"כי באמת, אם היו כולם שומעים בקול הצדיקים להאמין תמיד בה' יתברך שהכול לטובה, ולתן שבח והודיה תמיד לה' יתברך בין בטוב ובין ברע. בודאי היו מתבטלים כל הצרות וכל הגלויות לגמרי. וכבר היתה גאולה שלמה"**. (לקוטי הלכות פריקה וטעינה הלכה ד'). עכ"ל.

אפילו אדם שעל פי דיני התורה היו צריכים להיות לו ייסורים, אם מאמין הוא שהכול לטובה, ומודה לה' על הכול, די בזה לבטל ממנו את רוב הדינים והייסורים, והרבה מאוד חרון אף נמתק מעליו בזכות זה. כי עיקר חרון האף שיש בעולם, שממנו באים כל הדינים והייסורים, הוא מפגם האמונה הנקרא עבודה זרה, כמו שכתוב: **"כל זמן שעבודה זרה בעולם, חרון אף בעולם. נסתלקה עבודה זרה מן העולם, נסתלק חרון אף מן העולם"** (ספרי דברים צ"א).

כל שכן, אדם המשתדל בקיום התורה והמצוות, אפילו שהוא עדיין נכשל במה שנכשל, ולא הגיע לשלמות, אם רק יחזיק במידה זו, לקבל הכול באהבה, בודאי יהיו לו חיים מתוקים מאוד.

הרב מחבר הספר נפגש במקרה הממחיש זאת בצורה מאלפת. בתום אחד משיעוריו ניגש אליו יהודי, שהתודה לפניו שהוא עדיין נכשל בעבירות. הוא סיפר לרב שהגיע לשיעור בעקבות שמיעת קלטת של הרב בנושא האמונה שהכול לטובה. ומאחר שהוא באמת חי כך, והוא מודה לה' על כל דבר, ובאמת הכול מסתדר לו כל הזמן רק בזכות זה, שהרי הוא יודע בעצמו שהוא רחוק מאוד משלמות, לכן, כששמע את הקלטת של הרב, שמדבר על כך, רצה לפגוש אותו ולהעיד על אמיתות הדבר.

שאל אותו הרב: איך הגעת לאמונה הזו?

סיפר היהודי לרב, שיום אחד הזדמן לו לקרוא בספר איוב. כאשר הגיע לחלק, שבו אשתו של איוב מסיתה אותו לכפור בה', שמביא עליו ייסורים, קרא את תשובתו של איוב לאשתו: **"ויאמר אליה כדבר אחת הנבלות תדברי גם את הטוב נקבל מאת האלוהים ואת הרע לא נקבל...?"** (איוב ב'). דברים אלו נכנסו לליבו, והוא התעורר להבין שזו בודאי האמת לאמיתה. שנאמר: **"חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה"**. הוא קיבל על עצמו, שמעתה הוא יודה על הכול, ויקבל הכול בשמחה, יהיה מה שיהיה. והנה הפלא ופלא! מאז התחיל לנהוג כך, חיייו השתנו לטובה ללא הכר! הוא מדבר כל יום עם ה' ומודה לו; והוא מתייעץ איתו, ומבקש ממנו כל מה שצריך בשפה

שלו. והוא רואה כל הזמן ניסים ונפלאות, כיצד ה' יתברך משגיח עליו, והופך הכול לטובה, ויש לו הצלחה בכל ענייניו ובעסקיו. ובקיצור - הוא חי חיי אמונה מאושרים.

יהודי ולא שמח!?

אותו יהודי בא לשיעור עם אחיו, וסיפר לרב שאח שלו הוא אדם המדקדק במצוות, ושהוא לומד תורה כל היום. אותו אח ניגש גם הוא אל הרב, ובניגוד לאחיו 'הרחוק' מקיום מצוות, שסיפר לרב שהוא שמח וטוב לו, האח שמדקדק במצוות החל להתלונן לרב שהוא מלא בייסורים ובדאגות, ולא הולך לו בחיים וכדומה. ועוד הוא אמר לרב, שהוא מחזיק מעמד רק בזכות אחיו, שתומך בו ומעודד אותו, ומזכיר לו שהכול לטובה. ועתה הוא רוצה לשאול את הרב קושיה שיש לו על הנהגת ה': "כבוד הרב! אני לא מבין... זו תורה וזו שכרה? מדוע אני - שמדקדק על המצוות קלה כבחמורה - החיים שלי מרים, ואין לי שמחה והצלחה; ואחי, שאינו מדקדק כמוני, שמח ויש לו חיים טובים? ענה לו הרב: "אין ייסורים ללא עוון. כנראה, יש עלייך דינים, וצריך אתה לעשות תשובה".

"על מה אני אעשה תשובה?" שאל האח. "אני שומר שבת, ונותן צדקה, ולומד תורה, ושולח את ילדי לתלמוד תורה, וחי חיי דוחק, ומקיים קלה כבחמורה. מה אני לא עושה בסדר? אני מבין, שאין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא; אבל כאלה צרות? על מה ולמה?"

ענה לו הרב: "הטענה של מידת הדין עלייך היא אחרת לגמרי ממה שאתה חושב. אתה חושב, שמידת הדין מתעוררת רק כאשר אדם עובר על איזו הלכה או דין. אבל אינך יודע, שעיקר התביעה על האדם היא, מדוע אינו אומר תודה; מדוע אינו מקבל את השגחת ה' באהבה ובאמונה; למה הוא עצוב, ואף פעם אינו מרוצה וכו'. כל אלו טענות כבדות מאוד בשמיים. כי האמונה היא נחת הרוח של הבורא. ולקדוש ברוך הוא לא עולה נחת רוח מקיום המצוות של האדם, אם הן אינן מביאות אותו לחיות באמונה, ולקבל את כל מה שעובר עליו בשמחה. ואת הראיה אתה בעצמך הבאת, שאמרת שאחך עדיין נכשל באיזה דברים בתורה, ובכל זאת כמה יפים חיינו ומאושרים. תדע שזה רק מחמת שהוא מאמין בה', ומודה לו על הכול. ולכן אין עליו דינים ואין נותנים לו ייסורים. ואילו אתה, חייך קשים, כי אינך מאמין בה', ואינך מודה לו על הכול, ולכן שורים עלייך דינים.

תבין היטב! רוב הייסורים הם בדרך כלל רק מחמת שאין אומרים תודה על הכול. ולכן, מי שאומר תודה על הכול, אין לו הרבה ייסורים. ואחרי שמודה על הכול, יותר קרוב אל התכלית ממה שאתה סובר, יש לקדוש ברוך הוא הרבה נחת ממנו כמו שהוא, רק מעצם אמונתו בו".

"מה?! התקומם האח. "קרוב לתכלית?! הרי הוא לא לומד תורה כל היום כמוני? בקושי יש לו איזה עיתים מועטים שבהם הוא לומד תורה".

אמר לו הרב: "בוא אראה לך רמב"ן מפורש, המוכיח שאחרי מקיים הרבה מאוד". הרב פתח לפניו ספר, והחל קורא לפניו: "כתב הרמב"ן בסוף פרשת בא: 'וכוונת כל המצוות, שנאמין באלוקינו, ונודה אליו שהוא בראנו. והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה ראשונה. ואין עליו בתחתונים חפץ, מלבד זה שידע האדם, ויודה לאלוקיו שבראו". ומבאר הרב במברגר זצ"ל בספר 'שערי ציון' את דברי הרמב"ן, שההכרה בבורא עולם, האמונה בהנהגתו יתברך, וההודיה אליו הבאה אחר ידיעת ה', היא תכלית בריאת שמיים וארץ, ואלולא זאת אין לאל עליון חפץ בבריותיו".

להמשך קריאה אנא רכשו את הספר במחיר נוח לכול כיס עלות הספר היא כ- (50 ₪)

בחנות ברסלב בכתובת הבאה - www.breslev.co.il

פרק ראשון - יסוד האמונה - 40 עמודים
פרק שני - דרגות האמונה - 50 עמודים
פרק שלישי - בוחן פתע באמונה - 149 עמודים
פרק רביעי - דרך התשובה - 51 עמודים
פרק חמישי - כיצד זוכים לאמונה - 24 עמודים
פרק שישי - האמונה במידות - 54 עמודים
פרק שביעי ואחרון - מעלת האמונה - 21 עמודים
סה"כ - 389 עמודים

תוכן הדף מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת הנדל ת.נ.צ.ב.ה

מנחם בן רבקה ת.נ.צ.ב.ה

גוהר בת שרה ת.נ.צ.ב.ה

שלום בן רבקה ת.נ.צ.ב.ה

שושנה בת גוהר ת.נ.צ.ב.ה

נעמי בת גוהר ת.נ.צ.ב.ה

משה בן אדלה ת.נ.צ.ב.ה

זיו בן איריס הי"ד ת.נ.צ.ב.ה

קים בת חוה הי"ד ת.נ.צ.ב.ה

אלפרד בן מרים ת.נ.צ.ב.ה

אסתר בת מסעודה ת.נ.צ.ב.ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצוק"ל ת.נ.צ.ב.ה

צבי בן דבורה ת.נ.צ.ב.ה

אפרת בת דבורה ת.נ.צ.ב.ה

יחזקאל בן חזנה ת.נ.צ.ב.ה

גאיה בת שירה ת.נ.צ.ב.ה

יהודה בן יפה ת.נ.צ.ב.ה

שירה בת גוטי ת.נ.צ.ב.ה

דוד-אל בן לימור ת.נ.צ.ב.ה

חיים (אמיל) אוחיון בן מסעודה ת.נ.צ.ב.ה

דוד בן שרה ת.נ.צ.ב.ה

יעקב ישראל בן שושנה ת.נ.צ.ב.ה

עטרת בת שושנה ת.נ.צ.ב.ה

איילה בת שושנה ת.נ.צ.ב.ה

מוריה בת שושנה ת.נ.צ.ב.ה

ידיד בן שושנה ת.נ.צ.ב.ה

אביגיל בת שושנה ת.נ.צ.ב.ה

שלמה (סולי) בן רוזה ת.נ.צ.ב.ה

יצחק בן שמחה ת.נ.צ.ב.ה

דקלה בת שולה שולמית ת.נ.צ.ב.ה

שלמה בן אסתר ת.נ.צ.ב.ה

אילנה יאמנה בת שמחה ת.נ.צ.ב.ה

חנה בת לאה ת.נ.צ.ב.ה

עמיעד ישראל בן שירה יעל בת ליאורה שרה הי"ד ת.נ.צ.ב.ה

ג'ני רבקה בת ג'וליה ת.נ.צ.ב.ה

אסף בן רונה ת.נ.צ.ב.ה

רונה בת גילה ת.נ.צ.ב.ה

יוסף בן אודל מירב הי"ד ת.נ.צ.ב.ה

יובל בן אילנית הי"ד ת.נ.צ.ב.ה
רבי דוד מזרחי בן מסעודה ת.נ.צ.ב.ה
עמוס בן פניה ת.נ.צ.ב.ה
כרמלה בת חנה ת.נ.צ.ב.ה
רוחמה בת עזיזה ת.נ.צ.ב.ה
הרב יצחק כדורי בן תופחה זצוק"ל ת.נ.צ.ב.ה
הילה בת סיגלית ת.נ.צ.ב.ה
מאיה בת אורית ת.נ.צ.ב.ה
ימין בן אסתר ת.נ.צ.ב.ה
יוסף בן מסעודה ת.נ.צ.ב.ה
יששכר בן מעתוקה ת.נ.צ.ב.ה
אליהו בן רבקה ת.נ.צ.ב.ה
רבי ישראל אבוחצירא בן עישה זצוק"ל ת.נ.צ.ב.ה
אהרון בן שושנה ת.נ.צ.ב.ה
אמנון בן שולה שפסאן ת.נ.צ.ב.ה

תוכן הדף מוקדש לרפואת:

שרה בת גוהר
אבישי בן שרה
אהרון בן גוהר
רון בן שושנה
אלישע בן בלהה ברטה
יוסף ישראל בן צבי ואמיליה
אביחי רפאל בן לולה

עודד דוד בן ציפורה

שרה בת ויקטוריה

משה בן פאני

רעות ג'ורג'ט חיה בת חנה לאה

ויקטור חיים בן רחל

מנחם בן בלהה

טומי חיים בן ליליאן

ציון בן לאה

יוסף נחמן בן שרה לאה

ניסים בן מרי

דניאל חיים בן שני

איילה בת רבקה

נאור יצחק בן יפית

יעקב בן רחל

רן בן אורה

מאיר הכהן בן רוזה

חנה בת יאטי

נעמי נעמה בת אביבה

טליה חיה בת מזל

גקי בן סטלה

מלכה בת לאה

שחר בן מלכה

עדינה בת אליס

בריגיט בת דינה

נעמה בת תקווה
מאיה בת שמחה
איתן בן אלוירה
מולו בת מלסש
דוד בן סילויה מורנו
שובל מיכאל בן מיכל
ג'קלין בת זהרי
נדב בן דניאלה
וורקו בן חוה
נויה בת כרמית
שירה יעל בת ליאורה שרה
מרים בת חנינה
אברהם בן שמחה
נעה בת דקלה
עמיחי ישי בן פייגא גיטל גלילה
אריאל בן רבקה
שירה בת מיכל
נתנאל בן יהודית
נתנאל אילן בן שיינה ציפורה
נווה מיכאל בן אסנת אסתר
הרב מרדכי יוסף בן שיינא שרה
מיקה בת חלי
שני בת אורנית
הראל בן אורנית

נתנאל בן אורית
מנדפרו (יואב) בן עלם
בליינש (בתיה) בת וורקו
נחום אבשלום בן רחל
הילה בת מרים נעמי
שלום שרלי בן סוליקה
נחמה בת סוליקה
ניסים בן פריחה